

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Liikuntaleiri nuorilta nuorille

Nuorten työelämätaitojen, vertaisohjauksen ja osallistavan pienryhmätoiminnan kehittäminen Pikku Huopalahden nuorisotalolla

Jussi Niiles

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma AIK (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05/2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jussi Niiles	Sivumäärä 47 ja 3 liitesivua
Työn nimi Liikuntaleiri nuorilta nuorille - Nuorten työelämätaitojen, vertaisohjauksen ja osallistavan pienryhmätoiminnan kehittäminen Pikku Huopalahden nuorisotalolla	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kristiina Rouhiainen, Munkkiniemen nuorisotyöyksikkö, Helsingin Nuorisoasiainkeskus	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli nuorten pienryhmätoiminnan, osallisuuden, nuorten vertaisohjauksen sekä työelämätaitojen kehittäminen Pikku Huopalahden nuorisotalolla, Munkkiniemen nuorisotyöyksikössä Helsingissä. Pikku Huopalahden nuorisotalon 15-16 -vuotiaista nuorista koottiin viiden hengen pienryhmä, joka suunnitteli ja valmisteli yhdessä vastaavien nuoriso-ohjaajien kanssa nuorten liikuntaleirin. Liikuntaleiri järjestetään tulevana kesänä 2017 Bengtsårin leirisaarella Hangossa. Nuoret myös työllistyvät liikuntaleirille apuohjaajiksi, joka on useimman ryhmäläisen ensimmäinen työpaikka. Näin he saavat työelämätaitoja sekä ensimmäisen työtodistuksen, jolla on tärkeä osuus nuorten tulevaisuuden kannalta.</p> <p>Liikuntaleirin suunnittelu ja tuottaminen yhdessä nuorten kanssa on työelämälähtöinen toiminnallinen kehittämistyö, joka perustuu Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen strategiaan sekä nuorisotyön tavoitteisiin alueellisessa nuorisotyössä Helsingissä. Kehittämistyön tilaajana on Kristiina Rouhiainen, joka työskentelee Munkkiniemen nuorisotyöyksikön toiminnanjohtajana.</p> <p>Kyseessä on toimintatutkimus, jossa käytetään laadullisia aineistokeruumenetelmiä. Nuorten pienryhmän prosessia tutkitaan toiminnallisena pilottihankkeena, jonka tarkoituksena on määrittellä tuleva jatkuva toimintamuoto. Aineistonkeruumenetelminä käytin osallistuvaa havainnointia, teemahaastattelua sekä itse toiminnassa yhteisöllisinä menetelminä aivoriihi-menetelmää sekä Ruuti-työpajan taulukkomenetelmää. Uuden, jatkuvan toimintamuodon keskiössä olivat nuorten kokemukset ensimmäisen vuoden toiminnasta, joka tulee määrittämään toiminnan toimivuuden sekä jatkuvuuden tulevaisuudessa. Opinnäytetyö keskittyi pienryhmäprosessiin, jossa osallisuudella, vertaisohjauksella ja nuorten työelämätaidoilla oli keskeinen rooli liikuntaleirin suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa. Itse lopullista toiminnallista tavoitetta, kesäleiriä, ei käsitellä enää opinnäytetyössä.</p>	
Asiasanat pienryhmät, ryhmätoiminta, osallisuus, vertaisohjaus, työelämätaidot	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jussi Niiles	Number of Pages 47 and 3 attached
Title A sport camp from youngsters for youngsters - the development of young people's working life skills, peer guiding and participatory in small group activities at Pikku Huopalahti youth center	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor Kristiina Rouhiainen, Munkkiniemi youthwork unit, Helsinki Youth department	
Abstract ABSTRACT The aim of this thesis was to develop a small group activity for young people, inclusion, peer guiding among youth and work life skills in Pikku Huopalahti youth house, the Munkkiniemi youth unit in Helsinki. A small group of five young people aged 15 to 16 from Pikku Huopalahti youth house was established, which planned and prepared a youth sports camp together with the guiding youth leaders. The sports camp will be held this coming summer 2017 at Bengtsår camp center island in Hanko. Young people are also employed for sports camp as camp leaders, which is their first job experience. This is how they learn work life skills, as well as the first employment certificate, which has an important role in young people's future. Planning and production of the sports camp together with young people is a functional workplace-oriented development project, which is based on the Helsinki Youth Department's strategy, as well as the objectives of the regional youth work in Helsinki. Development work has been ordered by Kristiina Rouhiainen, who works in the Munkkiniemi youth work unit's executive director. The thesis was conducted in action research way, using qualitative data collection methods. I researched a small group-process as a pilot project, the purpose of which is to define the future continuous mode of operation. Data-collecting methods I used participant observation, group interviews, and activities themselves as communitarian methods brainstorming method and the Ruuti workshop method. The key parts of this new, continuous mode were the experiences of young people in the activities of the first year, which will determine the functionality of the operation, as well as the continuity in the future in the Munkkiniemi youth work unit. My thesis focused on the small group process, with the participation, peer guiding and youth work life skills played a key role in the exercise of the camp planning and preparation. In fact, the final operational objectives, sports camp, I no longer handled my thesis.	
Keywords Small groups, group activities, participation, peer guidance, working life skills	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN OPINNÄYTETYÖN AIHEENA	6
2.1 Helsingin nuorisoasiainkeskuksen arvopohja ja strategia	6
2.2 Pikku Huopalahden nuorisotalo osana Munkkiniemen yksikköä	8
2.3 Liikuntakasvatus osana toimintaa	8
2.4 Liikuntakasvatuksen perustelu opinnäytetyön pohjana	9
3 TIETOPERUSTA JA KEHITTÄMISKYSYMYKSET	10
3.1 Pienryhmätoiminta	11
3.2 Osallisuus	16
3.3 Vertaisohjaus	20
3.4 Nuorten työelämätaidot	25
4 TOIMINNAN KEHITTÄMISEN MENETELMIÄ	28
4.1 Toimintatutkimus	29
4.2 Aineistonkeruumenetelmät	30
4.3 Yhteisölliset menetelmät	31
5 AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA	32
5.1 Ryhmän toiminnallinen osuus	32
5.2 Pienryhmätoiminta	33
5.3 Osallisuus	35
5.4 Vertaisohjaus	37
5.5 Työelämätaidot	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
6.1 Pilottikokeilusta vakiintuneeksi toimintamuodoksi	40
6.2 Vakiintuneen toimintamuodon näkyvyys ja jatkuvuus	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Työskentelen Pikku Huopalahden nuorisotalolla Helsingissä nuoriso-ohjaajana kymmenettä vuotta. Nuorisotalo kuuluu Munkkiniemen nuorisotyöyksikköön, joka on osa läntistä osastoa Helsingin Nuorisoasiainkeskuksessa. Nuorisoasiainkeskuksen strategiassa mm. osallisuudella, pienryhmätoiminnalla ja alueellisella nuorisotyöllä on vahva painotus. Lisäksi nykyään korostetaan nuorten työllisyyteen tähtäävää toimintaa sekä esimerkiksi liikunnan merkitystä nuorisotyöllisissä menetelmissä.

Lähdin kehittämään nuorten pienryhmätoimintaa yhtenä osallisuuden muotona. Olemme järjestäneet yksikössämme Harry Potter -kesäleirejä jo toistakymmentä vuotta Bengtsårin leirisaarella Hangossa. Vuosi sitten päätimme, että toteutamme nuorille liikuntaleirin ensimmäistä kertaa. Olemme yksikkönä mukana Läntisen osaston liikuntapilotissa, jossa on tarkoitus järjestää matalan kynnyksen liikuntatoimintaa sekä edistää liikunnallista elämäntapaa. Pienryhmätoiminnan tavoite on järjestää yhdessä nuorten kanssa tuleva liikuntaleiri. Nuoret suunnittelevat leirin toisille nuorille, työllistyvät leirille sekä vertaisohjaavat toisia nuoria. Työllistymisen yhteydessä nuoret oppivat työelämätaitoja ja saavat ensimmäisen työtodistuksensa.

Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää ja lisätä pienryhmätoimintaa, osallisuutta, nuorten vertaisohjausta sekä työelämätaitoja nuorisotyöyksikössämme. Työn tavoitteena on saada valmis jokavuotinen vakiintunut toimintamalli yksikköömme, jonka pääpainotus on nuorisotalo-osallisuuden lisäämisessä sekä nuorten työelämätaitojen kartuttamisessa. Uuden, jatkuvan toimintamuodon keskiössä ovat nuorten kokemukset ensimmäisen vuoden toiminnasta, joka tulee määrittämään toiminnan toimivuuden sekä jatkuvuuden tulevaisuudessa Munkkiniemen nuorisotyöyksikössä. Liikuntaleirin suunnittelu ja tuottaminen yhdessä nuorten kanssa on työelämälähtöinen toiminnallinen kehittämistyö, joka perustuu Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen strategiaan sekä nuorisotyön tavoitteisiin alueellisessa nuorisotyössä Helsingissä. Kyseessä on toimintatutkimus, jossa

käytetään laadullisia aineistonkeruumenetelmiä. Näitä ovat teemahaastattelu ryhmän nuorille sekä osallistuva havainnointi ryhmän toimintavaiheessa. Yhteisöllisinä menetelminä käytän aivoriihimenetelmää sekä Ruuti-työpajamenetelmää, jonka olen muokannut tälle toiminnalle sopivaksi. Kehittämistyön tilaajana on Kristiina Rouhiainen, joka työskentelee Munkkiniemen nuorisotyöyksikön toiminnanjohtajana.

2 TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMISTYÖ OPINNÄYTETYÖN AIHEENA

Läntinen nuorisotyöyksikkömme järjestää ensi kesänä liikuntaleirin 10-15-vuotiaille pääkaupunkiseudulla asuville nuorille. Leirille otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä 24 nuorta. Ohjaajia on kolme ja työllistettäviä nuoria apuohjaajan roolissa viisi. Opinnäytetyöni idea on kasata Pikku Huopalahden nuorisotalon 15-16-vuotiaista nuorista viiden henkilön pienryhmän, joka suunnittelee ja toteuttaa em. liikuntaleirin yhdessä vastaavan ohjaajan kanssa. Nuoret myös työllistyvät leirille ohjaajan roolissa ja saavat näin ollen arvokasta työelämäkokemusta. Nuoret kokevat pienryhmätoiminnan elinkaaren, osallistuvat leirin suunnitteluun, harjoittelevat ohjaustaitoja sekä oppivat työelämätaitoja. Opinnäytetyöni sisältää toiminnallisen pienryhmätoiminnan prosessin, osallisuuden merkityksen ja kehittämisen, liikuntatoimien ja nuorten vertaisohjauksen lisäämisen yksikössämme sekä nuorten työelämätaitojen kehittämisen

2.1 Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen arvopohja ja strategia

Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen ydintehtävänä on edistää nuorten osallisuutta sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Nuorten kasvun, itsenäistymisprosessin, yhteisöllisyyden, harrastustoimintojen, yhdenvertaisuuden sekä tasa-arvon tukeminen nuorisotyössä ovat perustehtäviä nuorten kasvu- ja elin-

oloympäristöissä. (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2015.) Nuorisoasiainkeskuksen visio määritellään seuraavasti: ” Koko Helsinki on nuorille kiva paikka. Kiva on sitä, kun on kavereita, tekemistä ja on muille tärkeä. Helsinkiläinen nuori osaa nähdä maailman toisen silmin”. (mt. 2015.) Nuorisoasiainkeskuksen toiminta-ajatuksen perustana on tarjota nuorille valtaa ja vastuuta, vahvistaa luottamusta omaan ja ympäristön tulevaisuuteen, tuottaa ja käyttää tietoa helsinkiläisten nuorten elämästä, auttaa nuoria käyttämään ja muuttamaan Helsinkiä, tehdä enemmän siellä ja niiden kanssa jotka tarvitsevat enemmän, parantaa asuinalueita yhdessä muiden kanssa sekä auttaa helsinkiläisiä tekemään asioita yhdessä. (mt. 2015.)

Helsingin nuorisoasiainkeskuksessa on käynnissä organisaatiouudistus, joka on määritellyt ja uudistanut toimintamme tavoitteita ja strategioita. Vuodelle 2017 tavoitteet on kirjattu nuorisotyöyksiköille suunnattuun tulokorttiin, joka antaa suuntaa ja tavoitteita seuraavan vuoden 2017 nuorisotyölle. Nuorisoasiainkeskuksen tulokortin keskeisiä nostoja vuodelle 2017 ovat kohdennetun ryhmätoiminnan lisääminen, ryhmälähtöisen harrastustoiminnan, erityisesti kulttuurin ja liikunnan harrastusmahdollisuuksien lisääminen, loma-aikojen toiminnan toteutus yhteistyössä yhdessä vapaa-ajan toimialan ja helsinkiläisten järjestöjen kanssa, nuorten vastuutehtävien ylläpito ja monipuolistaminen toiminnan toteutuksessa, Ruutibudjetin laajentaminen koko Helsingin alueelle sekä nuorten ura- ja koulutuspolkujen löytämisen tukeminen. Toiminnan toteuttamisessa käytetään tunnuslukumittareita, jotka ovat tavoitteellisia yksikkö- ja virastotasolla. Sitovat tavoitteet ovat neljässä kategoriassa: kaikki nuorten käyntikerrat, nuorten pienryhmät, toiminnan tuottamiseen osallistuneet nuoret ja Ruutibudjetin vakinaistaminen.

Opinnäytetyöni aihe perustuu Nuorisoasiainkeskuksen strategiapohjaan. Tarkoituksena on kehittää ja lisätä tulokortin mukaisia linjauksia, joita ovat pienryhmätoiminta, osallisuus, sekä nuorten työelämätaidot. Lisäksi Munkkiniemen nuorisotyöyksikkömme on mukana liikuntapilotissa, joka on yksi kärkihankkeista yksikössämme. Tarkoituksena on kehittää ja lisätä erilaisia liikuntatoimia yksikkömme alueella.

2.2 Pikku Huopalahden nuorisotalo osana Munkkiniemen nuorisotyöyksikköä

Pikku Huopalahden nuorisotalo kuuluu Munkkiniemen nuorisotyöyksikköön, johon kuuluvat myös Töölön, Munkkiniemen ja Munkkivuoren nuorisotalot sekä lasten liikennekaupunki. Olemme osa Läntistä osastoa Helsingin Nuorisoasiainkeskuksessa. Pikku Huopalahden nuorisotalo on osa korttelitaloa, johon kuuluu myös päiväkotia ja Pikku Huopalahden ala-aste. Korttelitalo avattiin 1997. Nuorisotalo on ollut koko olemassaolon ajan vetovoimainen paikka alueen nuorille ja muille käyttäjille. Käyttöaste on ollut korkealla tasolla alusta asti. Talomme tarjoaa monipuolista harrastustoimintaa ja tekemistä alueen nuorille. Viime vuosina olemme painottaneet toimintaamme enemmän liikunnallisiin toimintoihin alueen nuorten tarpeisiin vastaten.

2.3 Liikuntakasvatus osana toimintaa

Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen Läntisen osaston Munkkiniemen yksikkömme yksi kärkihankkeistamme on liikuntatoimintojen kehittäminen ja lisääminen alueellamme. Liikunnallisessa nuorisotyössä korostetaan matalan kynnyksen liikuntamuotoja, johon mahdollisimman moni nuori voi osallistua liikuntaharrastuksen maksuttomuuden ja monipuolisen tarjonnan puitteissa. Nuoret ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa liikuntatoimintoja, jolloin osallisuuden merkitys korostuu. Liikunnallisessa nuorisotyössä pyritään siihen, että nuoret saavat uusia kavereita liikuntaharrastusten parissa. Liikunnallinen nuorisotyö on jaettu virastossamme yleiseen ja kohdennettuun työhön. Yleinen liikunnallinen nuorisotyö on ns. "hengailuliikuntaa", joka perustuu matalan kynnyksen toimintaan. Se voi olla spontaania tai pitkäkestoista, esim. liikuntakerhot. Toiminta on suunnitelmallista ja kasvatuksellista. Kohdennetulla liikunnallisella nuorisotyöllä tarkoitetaan syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaaliseen vahvistamiseen tähtäävää toimintaa. Kohderyhmänä ovat erityistä tukea tarvitsevat yksilöt tai ryhmät. Työ

on enemmän suunnitelmallista, aikataulullista ja tavoitteellisempaa ja sitä voidaan tehdä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Pikku Huopalahden nuorisotalolla on useita matalan kynnyksen liikuntatoimintoja, kuten tanssia, kiipeilyä, futsalia ja sählyä. Lisäksi järjestämme toimintaa talon ulkopuolella, esim. alaikäisille turvapaikanhakijoille futsalia sekä kesäisin jalkapalloa alueen lapsille ja nuorille. Kehittämistyössäni liikuntaleirin järjestäminen yhdessä nuorten kanssa sekä nuorten työllistäminen liikunnalliseen toimintaan perustuu ja tukeutuu yksikkömme liikunnallisen nuorisotyön tavoitteisiin. Koska toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan pienryhmässä ja se on tavoitteellista, voidaan se määritellä yleiseen sekä kohdennettuun liikunnalliseen nuorisotyöhön.

2.4 Liikuntakasvatuksellinen perustelu opinnäytetyön pohjana

Liikunta ja liikuntakasvatus liitetään vahvasti terveyteen ja sen ylläpitämiseen. Vuoren (1990,15) mukaan terveys on jatkumo, jonka päämääränä on hyvä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen tila niin yhteisöissä, yhteiskunnissa kuin ihmiskunnassakin. Tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa liikunnan ja liikuntakasvatuksen tärkeys perustuu fyysisen kunnon ja toimintakyvyn ylläpitoon. Tätä kautta voidaan vaikuttaa laajemmin kansalaisten terveyteen. (Laakso 2007, 19.)

Liian vähäisen liikunnan merkitys on todettu useissa tutkimuksissa ihmiselle kuormittavaksi tekijäksi, joka johtaa terveysongelmiin ja tuottavuuden laskuun. Liian vähäisen liikunnan on arvioitu aiheuttavan terveystaloudellisia kustannuksia n. 600 miljoonaa euroa vuodessa (Laakso 2007, 19). Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla fyysinen aktiivisuus ja motoristen taitojen heikkeneminen on aiheuttanut huolta yhteiskunnan päätöksentekijöissä sekä asiantuntijoiden piirissä. Tämän nykypäivän kielteisen trendin mahdollisia seurauksia ovat moninaiset terveysongelmat, työkyvyn heikkeneminen, oppimisvaikeudet sekä yhteiskunnasta syrjäytyminen. (Jaakkola 2013, 12.) Liikuntakasvatus ja liikuntapedagogiikka edistävät nuorten liikuntamotivaatiota ja liikuntatottumuksia sekä

tietoisuutta liikunnan merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille. Liikunnan organisointi, tarjoaminen sekä liikuntatoimien suunnittelu yhdessä lasten ja nuorten kanssa kannustaa fyysiseen aktiivisuuteen sekä edistää suotuisia asenteita liikuntaa kohtaan. (mt., 12.)

Hiljattain julkaistun LIITU (2016) -tutkimuksen mukaan kolmasosa nuorista ja lapsista liikkui liikuntasuosituksen mukaisesti. Suurin osa heistä liikkuu kuitenkin liian vähän. (Kokko ym. 2016, 15.) Toimenpiteinä tulisi lisätä lasten ja erityisesti yläasteikäisten nuorten matalan kynnyksen osallistumista urheiluun ja liikuntaan. Tarvitaan eri toimijoiden yhteistyötä ja toimenpiteitä, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten luontevan tavan lisätä liikunnallista arkea. Myös lapset ja nuoret tulisi ottaa mukaan suunnittelemaan arkisia toimenpiteitä. (Kwok ym. 2016, 79.) Nuorisotyöyksikössämme em. seikat on otettu huomioon liikunnallisia toimintoja suunnitellessa. Olemme lisänneet matalan kynnyksen liikuntatoimia maksuttomien viikoittaisten liikuntakerhojen muodossa sekä lisänneet liikunnallisia toimintoja, kuten tuleva liikuntaleirikin osoittaa. Nuoret ovat myös suunnittelemassa ja toteuttamassa tulevaa liikuntaleiriä. Tulevassa Helsingin kaupungin toimialauudistuksessa Nuorisoasiainkeskus tulee olemaan samaa toimialaa liikuntaviraston kanssa, joten yhteistyö lasten ja nuorten liikkumisen edistämiseksi tulee helpottumaan byrokratian ja eri virastojen välisten rajoitusten vähennyttä.

3. TIETOPERUSTA JA KEHITTÄMISKYSYMYKSET

Aiemmassa luvussa käsittelin liikuntatoiminnan sekä Nuorisoasiainkeskuksen strategian tärkeyttä kehittämistyöni suunnittelussa. Kehittämistyöni tietoperusta rakentuu sosiaalipedagogiseen näkemykseen. Sosiaalipedagogiikan määrittely on moninaista eikä sille ole täsmällistä määritelmää. Määritelmää muovaavat traditiot, sosiaalipedagogiikan oma keskusteluperinne, yhteiskunnallinen tilanne,

poliittiset virtaukset sekä alan kirjallisuuden määritelmät eri tasoilla. Sosiaalipedagogisen toiminnan ja ajattelun peruslähtökohta on sosioeettinen ja koskee yhteiskuntaan integroitumista. Tavoitteena on integroida yksilöitä ja ryhmiä täysivertaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Pyrkimyksenä on kohdata yhteiskunnan epäkohtia, auttaa huono-osaisia ja edistää hyvinvointia, oikeudenmukaisuutta, yhteiskuntavastuuta, yhteisöllisyyttä ja osallistamista. Integroitumisprosesseissa on kyse syrjäytymisen ehkäisystä. (Hämäläinen 1997, 14.) Sosiaalipedagogisesti ajateltuna opinnäytetyöni liittyy syrjäytymisen ehkäisyyn. Nuorisotyön perusajatuksiin kuuluu nuoren kasvun tukeminen täysivertaiseksi kansalaiseksi. Nuorella on oikeus ja mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallisuuteen, hyvinvointiin, toimintakykyyn ja terveeseen kasvuun sekä elämänhallintaan. Yhteiskunnalliset instituutiot tukevat nuoria kasvussa kohti aktiivista kansalaisuutta. Opinnäytetyössäni sosiaalipedagoginen suuntaus näkyy pienryhmätoiminnan, osallisuuden, vertaisohjauksen sekä työelämätaitojen harjoittelun kautta. Näistä neljästä toiminnallisesta osuudesta löytyy tietoperusta sekä työhöni liittyvät kehittämiskysymykset seuraavista alaluvuista.

3.1 Pienryhmätoiminta

Kehittämistyössäni tutkin pienryhmän dynamiikkaa, ryhmäprosessin vaiheita sekä ohjauksen merkitystä pienryhmätoiminnassa. Ryhmän toimintakaari on projektissani pitkäkestoinen, joten kaikki ryhmädynamiikkaan liittyvä jo olemassa oleva tietoperusta antaa hyvää tutkimuspohjaa omalle työlleni. Opinnäytetyössäni ensimmäinen toiminnallinen tehtävä kaiken suunnittelutyön jälkeen on nuorten pienryhmän kokoaminen. Ryhmän kokoamisessa tiedostetaan ryhmän määritelmä, ryhmäytymisen sekä ryhmäkoheesion merkitys toiminnalliseen pienryhmään sekä kokoamisvaiheeseen liittyvät reunaehdot.

Ryhmän määritelmä on sosiaalipsykologisen määritelmän mukaan organisoitunut eli tietoinen itsestään, tarkoituksestaan ja rajoistaan. Se toimii vuorovaikutussuhteessa toisiin ryhmäläisiin, on keskinäisesti riippuva yhteiseen tavoitteeseen ja on johdettua tai ohjattua toimintaa. Ryhmä koostuu kahdesta tai useammasta yksilöstä. (Kivelä & Lempinen 2010, 28. Pennington 2005, 8. Kataja &

Jaakkola & Liukkonen 2011, 15.) On selvää, että pienryhmän kokoamisvaiheessa nämä em. määritelmät eivät vielä täyty. Tarvitaan ryhmäprosesseja, jolloin tavoitellaan muotoutumista tietystä ihmisjoukosta määritelmän mukaiseksi ryhmäksi. Tätä prosessia kutsutaan ryhmäytymiseksi (Kivelä ym. 2010, 28).

Penningtonin (2005) mukaan ryhmän jäsenet kokevat ryhmässään turvallisuuden tunnetta koska pystyvät muiden kanssa kohtaamaan ja käsittelemään haastavia tilanteita ja niistä aiheutuvia huolia. Ryhmään liittyminen voi kasvattaa myös itsetuntoa, sillä luotto omiin mahdollisuuksiin tai vajavaisuuksiin voivat olla tuttuja huolia muillekin ryhmäläisille. Ryhmässä oleminen ja vaikuttaminen tyydyttävät myös sosiaalisia tarpeita, sillä ihmiset ovat sosiaalisia henkilöitä joilla on tarve olla muiden ihmisten kanssa tekemisissä. Sosiaalinen vuorovaikutus tuottaa mielihyvää ja ryhmässä töiden jakaminen sekä haastavien ja vaikeiden tavoitteiden saavuttaminen on helpompaa kuin yksin työskennellessä. (Pennington 2005, 15.)

Ryhmäkoheesiosta puhutaan, kun ryhmäläiset tuntevat ryhmässään toimintaa, kiinteyttä ja yhdessäolon voimaa. Koheesio on tärkeä osa ryhmän toimivuuden kannalta. Ryhmäkoheesio onnistumisen kannalta on tärkeää, että ryhmää motivoi tavoitteellinen päämäärä. Keskeistä on ryhmän toiminta, tavoitteellisuus, itse ryhmässä toimimisen mielekkyys sekä omiin tarpeisiin vastaaminen. (Kivelä 2010, 28.) Ryhmädynamiikka kertoo ryhmäläisten keskinäisistä suhteista, rooleista ja ryhmän senhetkisestä tilasta (Kalliola ym. 2011, 108). Ryhmässä vallitsee erilaisia tiedostettavia tai tiedostamattomia voimia ja tunteita, ilmiöitä, joita kutsutaan ryhmän dynamiikaksi (Niemistö 2000, 17). Toiminnallisen pienryhmän ryhmäläisten valintaprosessissa otan huomioon ryhmätoiminnan reunaehdot, joita ovat ryhmään ottamiseen motiivit, ryhmäläisten tarpeiden huomioiminen, avoimen vai suljetun ryhmän valinta, sukupuolisensitiivisyys, ikäjakauma, ryhmätoiminnan kesto sekä ryhmän koko. (Kivelä 2010, 30-33.)

Lähtökohtaisesti ryhmään valitaan nuoria jotka ovat perusvalmiuksiltaan- ja taidoiltaan sopivia ryhmään. Tällaisia taitoja ovat vuorovaikutussuhteet, kyky ottaa

toiset huomioon, pitkäjännitteisyys sekä kokonaiskuvan ja tavoitteiden omaksuminen. Nämä taidot kehittyvät edelleen ryhmään kuulumisen ja ryhmän toiminnan avulla. (mt., 30.) Nuorten valitseminen ryhmään on haastava tehtävä. Olen valintaprosessissa huomionnut em. valmiuksia- ja taitoja. Nuoret ovat minulle tuttuja usean vuoden ajalta ja joidenkin kanssa olen tehnyt lyhytkestoisia pienryhmätoimintoja. Haasteena on kuitenkin pitkäkestoisen ryhmäprosessin läpivienti ja siinä onnistuminen kohti asetettuja tavoitteita. Pitkäkestoisen projektin aikana korostuu ryhmän motivaatio ja päämäärä, ettei kukaan jäisi ryhmästä pois. Osalla ryhmäläisistä on oppimisvaikeuksia ja sosiaalista yliviikkautta. Otan huomioon nämä seikat ryhmän toimintaa suunniteltaessa. Ryhmään ottamiseen nämä seikat eivät ole vaikuttaneet vaan painoarvoina ovat olleet ryhmävalmiudet- ja taidot. Jos ryhmää valittaessa valintakriteerinä olisi ollut pelkästään erityistarpeiden huomioonottaminen, olisi ryhmän päämäärät ja perustamismotiivit erilaisia. Ryhmään olisi saattanut kohdistua myös negatiivinen leima. Tällöin toimintamalli ja motivaatio olisi usein ulkopuolelta suunnattua eikä nuorten itse toteuttamaa osallistavaa ryhmätoimintaa.

Avoimen ryhmän pääpiirteitä ovat osallistumisen vapaaehtoisuus ja tarpeellisuus sekä osallistujien vaihtuvuus. Tällaisia ryhmiä toimii mm. nuorisotaloilla tai järjestöissä palvelujen yhteydessä. Suljetun ryhmän kanssa tehdään usein kohdennettua työtä eikä niihin voi osallistua, vaikka kiinnostusta löytyisikin. Yleensä kohdennetun työn parissa toimii erityistä tukea tarvitsevia nuoria (Kivelä, 32.) Nuorisotalonuorien ryhmään valinta tulee sisältämään avointa hakua joka johtaa lopulta suljettuun ryhmään. Ryhmään valitseminen aloitetaan yhdestä tai kahdesta nuoresta jotka ovat osallistuneet pienryhmiin aiemmin. Nämä nuoret ehdottavat muita nuoria ryhmään jolloin haku on osin avonaista. Lopulta ryhmä muodostuu mahdollisen kiinnostuksen, kaveripiirin, toiminnan mielekkyyden sekä harrastuneisuuden pohjalta. Ryhmästä poistuminen ja uuden nuoren ottaminen ryhmään on mahdollista vielä alkuvaiheessa mutta tavoitteet liittyvät kiinteään ryhmän prosessiin johon kaikki ovat sitoutuneet alusta loppuun. Koska liikuntaleirillä tulee olemaan sekä tyttöjä että poikia, ryhmään otetaan kummankin sukupuolen edustajia. Toimin leirillä vastaavana ohjaajana ja lisäksi mukana toimii kaksi miesohjaajaa. Havainnoin ja kysyn teemahaastattelussa nuorilta ryhmässä toimimisen kokemuksista ja ryhmän aloittamiseen liittyvistä sei-

koista. Tarkoitus on tarkastella ja mahdollisesti muokata ryhmään pääsyn edellytyksiä nuorten kokemusten perusteella.

Nuorten kehitysvaiheet, elämäkokemus, suuntautuminen tulevaisuuteen sekä valmiudet ryhmätoimintaan vaihtelevat suuresti jo pieneksi rajatussakin ikäryhmässä. Selvät erot toimintakyvyssä, osaamisessa ja fyysisessä suorituskvyvyssä voivat aiheuttaa riippuvuutta, vallankäyttöä tai jopa hyväksikäyttöä. (mt, 32.) Ryhmäläisten ikä tulee olemaan 15-16 -vuotta. Tässä ikäryhmässä nuoret saavat ensikosketuksen työelämätaitoihin ja näin ollen saavat arvokasta kokemusta tulevaisuuden työpaikkoihin- ja kokeiluihin. Koska nuoret ovat saman ikäisiä ja samasta kaveripiiristä, yhtenäisyyden ja ryhmäytymisen tunne korostuu.

Ryhmätoiminnan kesto voi vaihdella hyvinkin paljon. Ryhmän tapaamiskertojen kesto ja taajuus ovat myöskin hyvin ryhmäkohtaisia ja muuttuvia. Riippumatta kestosta ja tapaamiskertojen määrästä, nuorelle on tärkeää tuntea ryhmän rakenteet, struktuuri sekä muutokset mahdollisimman varhain. Myös nuoren sitoutumista ryhmään lisää mahdollisuus olla päättämässä rakenteista. (mt, 32.) Ryhmän elinkaari on opinnäytetyössäni noin 6 kuukautta. Ryhmän muodostumisen jälkeen kokoonnumme 2-4 kertaa kuukaudessa. Itse leirin suunnitteluvaiheessa sekä ohjaamaan oppimisen vaiheessa tapaamiskerrat tihentyvät. Tapaamiskerran kesto voi vaihdella tunnista koko päivään riippuen toiminnasta.

Pienryhmän suuruus on yleensä 2-8 henkilöä. Suuremmissa ryhmissä yksilön tarpeet ja huomioiminen jäävät vähemmälle eikä nuori saa välttämättä ilmaistua itseään tarpeeksi. Pienryhmässä sen sijaan ohjaajalla on paremmat mahdollisuudet kohdata jokainen ryhmäläinen erikseen ja huomioida hänen yksilönä sekä ryhmän jäsenenä. (mt, 33.) Pienryhmän maksimihenkilömäärä tulee olemaan viisi jo pelkästään nuorten työllistymisen vuoksi. Enempää nuoria ohjaajia ei ole järkevää ottaa apu/vertaisohjaajiksi noin 25 nuoren leirille. Viiden nuoren kanssa on mielekästä työskennellä pääosin itsenäisesti. Muita ohjaajia on käytettävissä liikunnanohjaustilanteissa sekä itse leirillä. Kivelän ja Lempisen (2010, 33) mukaan tavoiteltava ohjaajien määrä ryhmää kohden on vähintään

kaksi ja enintään kolme. Tulevalla liikuntaleirillä työskentelee kolme ohjaajaa ja ohjaustilanteissa minulla on työpari. Ryhmätapaamisissa toimin pääasiallisesti yksin, jolloin teen myös havainnoinnit ja haastattelut yksin nuorten kanssa.

Ohjaaminen on lyhyesti tavoitteellista ja sisällöltään monimuotoista toimintaa jonka määrittelevät toimintaympäristöt sekä kohderyhmät. Ohjaajuuden peruselementtejä ovat ohjaamistaidot, itsetuntemus, ihmissuhdetaidot, organisointikyky, vuorovaikutustaidot sekä oman työn reflektointi. (Kalliola ym. 2010, 8-9.) Ryhmän ohjauksessa ei ole yhtenäistä kaavaa, vaan ohjaajalla on oma persoonallinen tapansa ohjata ryhmäänsä. Ohjaajalla on erilaisia mahdollisuuksia, joita hän voi roolissaan toteuttaa. Ohjaajan roolissa tarvitaan ainakin kolmea peruseroollia:

1. Ryhmän vetäjä (ilmapiiri ja säännöt)
2. Kuuntelija (ryhmän ilmiöt, ryhädynamiikka ja reflektointi)
3. Vaikuttaja (muutostekijä, joka johtaa tavoitteisiin). (Kataja ym. 2011, 27.)

Ohjaajan roolit ja toiminta voidaan jakaa prosessikeskeiseen ja tehtäväkeskeiseen malliin. Prosessikeskeisessä mallissa ohjaaja toimii ryhmässä fasilitaattorina, mahdollistajana. Ohjaaja avustaa ratkaisumallien löytämisessä, antaa tilaa ryhmän omille tulkinnoille ja tukee ryhmän ratkaisumallien kehittämistä päästäkseen ryhmän tavoitteisiin ja päämääriin. Tehtäväkeskeisessä mallissa ohjaaja määrittää ryhmän haasteet ja ratkaisee ne itse. Hän toimii teknisen asiantuntijan tavoin ja suhtautuminen ryhmään on objektiivista ja määräävää. (Kataja ym. 2011, 27.) Vaikka olen työskennellyt ohjaustyössä n. 15 vuotta, näen ohjaustavoissani jatkuvan kehittymisen kaarta. Projektini tavoitteena on tarkastella pienryhmän ohjauksessa käytettäviä menetelmiä ja heijastaa niitä omaan oppimiseeni sekä projektin kannalta sen käytännön sujuvuuteen. Pyrin prosessikeskeiseen ohjaukseen, mutta käytännössä leirin suunnittelu- ja ohjaustilanteiden olosuhteet vaativat myös tehtäväkeskeistä ohjausta. Turvallisuus ja eri-ikäisten lasten ja nuorten kehitysvaiheet täytyy ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti. Nuorisosiainkeskuksen yksi keskeisimmistä toimintamuodoista on pienryhmätöinnin kehittäminen ja lisääminen nuorisotyöyksiköissämme. Tähän tarpeeseen vastaaminen on yksi projektini kehittämiskohde. Olen luokitellut kehittä-

miskysymykset yksikkö- ja projektitasoon. Yksikkötasossa kehittämiskysymykset liittyvät pienryhmätoiminnan lisäämiseen ja vakiinnuttamiseen. Projektitasossa kehittäminen tapahtuu nuorten osallistumisen kautta. Nuoret määrittävät pienryhmätoiminnan onnistumiseen ja vakiinnuttamiseen vaikuttavia seikkoja, kuten ryhmän elinkaaren pituuden, vaikuttavuuden sekä tavoitteiden toteutumisen kautta.

Pienryhmätoiminnan keskeiset kehittämiskysymykset yksikkötasolla: Lisääkö vakiintunut ryhmätoiminnan muoto pienryhmätoimintaa yksikössämme? Onnistuuko projekti vakiinnuttamaan asemansa yksikön toiminnassa?

Projektitason kehittämiskysymykset: Mikä on nuorten kokemus pitkän elinkaaren ryhmätoiminnasta? Miten nuorten kokemukset ryhmätoiminnasta muokkaavat toiminnan muotoa?

3.2 Osallisuus

”Osallisuus kuvaa ihmisen kiinnittymistä yhteisöön tai mukanaoloon yhteisöllisesti tärkeissä prosesseissa. Osallisuudessa on kysymys kuulumisesta johonkin. Osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista. Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastavoimana” (Pajula 2014, 11).

”Tunne siitä, että minä itse olen tarpeellinen osa yhteisöä ja yhteiskuntaa ja saan oman osani niin hyvinvoinnista kuin vaikuttamisestakin” (Gretschel 2014, 262).

Osallistuminen on yleisesti käytetty käsite kansalaisten demokraattista roolia koskevassa keskustelussa. Osallistumisen käsitteeseen voidaan liittää kolme ulottuvuutta: sosiaalinen, toiminnallinen ja kansalaisosallistumisen ulottuvuus. Sosiaalinen ulottuvuus tarkoittaa, että osallistuminen on mahdollista vain silloin

kun toiminnassa on mukana useita ihmisiä. Toiminnallisuus puolestaan liittyy siihen, että osallistuminen on aktiivista toimintaa. Kolmas ulottuvuus, kansalaisosallistuminen, kuvaa sitä, että osallistuminen nähdään mahdollisuutena yhteisten asioiden hoitamiseen osallistumiselle. (Pajula 2014, 9.)

Helsingin nuorisoasiainkeskuksen tärkeä painopiste on ollut osallisuus lähes kaikissa sen tuottamissa palveluissa. Nuorisoasiainkeskuksen osallisuuslinjaukset kumpuavat lainsäädännöllisistä ja nuorisoalan rakenteellisista edellytyksistä. Suomen perustuslaissa on määritelty lasten ja nuorten oikeus osallistumiseen sekä Suomen ratifioimassa YK:n lasten oikeuksien julistuksessa. Myös kunta- ja nuorisolaki luovat puitteet osallisuuteen, vaikka nämä määrittelevät sen väljästi (Horelli ym. 2014, 222.) Osallisuudella on tärkeä tehtävä nuoren aktiiviseen kansalaisuuteen tukemisessa sekä sosiaalisessa vahvistamisessa. Nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin monessa eri ympäristössä. Osallistumisen eri muodot tarjoavat mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen, poliittiseen toimijuuteen sekä itsetunnon kohentamiseen. Nämä eivät käytännössä kuitenkaan toteudu täysipainoisesti ilman tukea ja onnistumisen kokemuksia. Nuorisotyöllä on tällä saralla tärkeä tehtävä. (Horelli ym. 217.)

Nuorisotyössä osallisuustoiminnot voidaan jakaa neljään ryhmään, joista jokainen tukee eri tavalla nuorten vaikuttavaa osallistumista. 1. Pysyväluonteinen perusnuorisotyö kuntatasolla: tämä käsittää kunnallisessa nuorisotyössä tehtävää osallisuutta ja osallistumista jota tapahtuu paikallisilla nuorisotaloilla. Tilat ovat avoimia kaikille nuorille ja tarjoavat toimintaympäristön toiminnallisille ja sosiaalisille harrastustoiminnoille sekä myös vaikuttavalle osallistumiselle. Nuorten osallisuus näkyy esimerkiksi talotoimikunnissa, talokokouksissa sekä erilaisissa vapaa-ajan ja harrastustoiminnan hankkeissa ja projekteissa. Nuorisotaloilla on myös resursseja ja toimintamuotoja joita voi kehittää osallisuuden keinoin. (mt., 221.) 2. Nuorten osallistumista päätöksentekoon edistävät toimintamuodot: näitä ovat esimerkiksi nuorisovaltuustot ja nuorten parlamentit. Nuorilla on mahdollisuus osallistua kunnalliseen päätöksentekoon ja vaikuttaa paikallisiin asioihin. Myös eri oppilaitosten oppilaskunnat voivat vaikuttaa kouluissa tapahtuvaan päätöksentekoon. (mt., 221.) 3. Osallisuusprojektit: osallisuuspro-

jekteihin liittyvät Horellin, Haikkolan ja Sotkasiiran (2014, 221) mukaan laajemat nuorten sekä sosiaalista että poliittista osallistumista vahvistavat toimintamuodot. Näitä voivat olla esimerkiksi monimuotoiset pitkäkestoiset hankkeet. 4. Nuorisjärjestöt: nuorisjärjestöjen rooli osallisuudelle on ollut suuri ja pitkäikäinen. Eri nuorisjärjestöt tarjoavat eri vaikuttamisen ja osallistumisen muotoja poliittisista nuorisjärjestöistä urheilujärjestöihin. (mt., 222.) Opinnäytetyössäni osallisuuden kehittäminen tapahtuu yksittäisellä nuorisotalolla, joten kyse on vahvasti perusnuorisotyöstä kuntatason toiminnassa. Osallisuuden keinoin kehitetään nuorten työllistymistä, pienryhmätoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksia. Pyrin rajaamaan aiheitani siten, että kehittäminen tapahtuu kunnallisen nuorisotyön, nuorisotalon ja yksittäisen osallisuustoimintamallin puitteissa. Helsingin nuorisoasiainkeskuksen Ruutitoiminta on hyvä esimerkki kunnallisesta ja alueellisesta päätöksenteon vaikuttamisesta. Ruutitoiminta on levinnyt koko Helsingin alueelle luoden jokaiselle asuinalueen nuorille mahdollisuuden vaikuttaa päätöksentekoon niin omalla asuinalueellaan kuin koko kaupungin tasolla. Ruuti -vaikuttamisjärjestelmän ydinajatuksena on tarjota ja etsiä nuorille väyliä vaikuttaa ja innostaa heitä toimimaan muutoksen toteuttamiseksi. Tarkoituksena on parantaa nuorten luottamusta vaikuttamiseen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin. Ruutitoiminta on Nuorisoasiainkeskuksen yksi tärkeimmistä painopisteistä.

Vaikka Helsingissä kuntatason nuorisotyössä käytettävä Ruuti-vaikuttamismalli toimiikin laajasti ja tavoittaa suuren osan helsinkiläisistä nuorista, jää vaikuttamisen ja osallisuuden kokemukset monella nuorella kokematta. Ns. vaikuttajanuoret löytyvät Ruuti-työpajoista ja toimintaryhmistä toteuttaen aktiivista kansalaisuuttaan, mutta useasti samat nuoret toimivat myös muissa vaikutusmalleissa aktiivisesti, esim. oppilaskunnissa ja poliittisissa nuorisjärjestöissä. Ruutitoiminta ei itsestään lähde pelkästään nuorista vaan on enemmän aikuisvetoista toimintaa, johon nuoria pyritään aktiivisesti ottamaan mukaan. Kunnallisella nuorisotyöllä on ollut iso vastuu osallisuuden, demokratiakasvatuksen ja eri vaikuttamismallien toteutuksessa. Yhteistyötä eri kuntaviranomaisten kanssa tarvitaan kokonaisvaltaisten osallisuus- ja vaikuttamistoimintojen kehittämiseksi ja lisäämiseksi. Myös tietoa, koulutusta ja sitoutumista tarvitaan jokaisella sektorilla. Esimerkiksi Nuorisoasiainkeskuksen Ruuti-vaikuttamisjärjestelmä pyörii lä-

hinnä nuoriso-ohjaajien vetovastuulla, vaikka opetusvirastokin on yhteistyökumppanina sitoutunut toimintaan. Ruuti ei kuulu opetussuunnitelmaan ja on yläkoulujen rehtoreista kiinni, lähteekö koulut mukaan toimintaan. Tomi Kiilakoski (2016) toteaa, että koulun ja nuorisotyön välillä on suuri resurssiero: Koulussa työskentelee moninkertaisesti opettajia suhteessa alueen nuoriso-ohjaajiin ja jälkimmäisten pitäisi palvella kouluja samalla kun he työskentelevät iltaisin ja viikonloppuisin nuorisotiloilla. (Kiilakoski 2016, 157.) Tämä on yksi ongelmakohdista koulujen ja nuorisotyön välillä, mikä heijastuu myös asenteissa. Myös muilta toimijoilta ja kumppaneilta vaaditaan kokonaisvaltaista sitoutumista laajamittaisen vaikuttamisjärjestelmän takaamiseksi. Ruutibudjetista tehdyssä opinnäytetyössä (Granö 2016) keskeisiä kehittämisen aiheita toiminnassa ovat yhteistyö eri hallintokuntien kanssa (koulut, hallintokunnat, nuorisoalan koulutuslaitokset, kansalaistoiminta), vakituisen toiminnan rutiini, viestintä ja koulutus sekä raportoinnin ja seurannan tehokkuus. (Granö 2016, 165-171.) Myös nuoriso-ohjaajilta vaaditaan tulevaisuudessa uudenlaisia toimintatapoja. Resurssit, koulutuksen puute, uuteen työkuvaan heittäytyminen ja tahtotila hidastavat vielä pitkään Ruuti-järjestelmän täydellistä toimimista koko Helsingin alueella. Ruuti-toiminta on hyvää osallisuuskasvatusta isossa mittakaavassa, mutta kunnallinen perusnuorisotalotyö vaatii myös ruohonjuuritason toimintaa, jossa nuori saa osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksia. Tähän haluan opinnäytetyössäni panostaa.

Nuorisotalotyössä osallisuus ja demokratia liitetään usein talokokouksiin ja talotoimikunnan pyörimiseen. Näissä osallisuus ei välttämättä toteudu tarpeeksi hyvin (Junttila-Vitikka ym. 2012, 195.) Esimerkiksi Pikku Huopalahden nuorisotalolla ei ole talotoimikuntaa eikä talokokoukset ole toimineet moneen vuoteen, joten nuorisotalolla osallisuuden ja osallistamisen kulttuurissa on aina ollut haasteita ja kehitettävää. Talokokouksissa 20-30 nuorta on liikaa hälinän ja melun häiritessä. Talokokousmalli ei kiinnosta kaikkia ja osalle nuorista siitä on tullut pakollinen, epämieluisa tapahtuma. Osallisuustoimintaa olemme toteuttaneet pienryhmissä, joissa nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa. Ryhmät ovat ns. matalan kynnyksen toimintoja, joihin on helppo tulla mukaan oman kiinnostuksen mukaan. Nuorten kiinnostus, pienryhmätoimintojen päämäärä ja motivaatiotekijät ovat avainasemassa nuorten osallistumiselle. Osallistumisessa ja eri-

laisissa osallisuuteen liittyvissä toiminnoissa nuoria kiinnostavat ensisijaisesti heidän omaa arkeaan läheisesti koskevat aiheet. Näitä ovat esimerkiksi harrastaminen, koulunkäyntiin sekä toimeentuloon ja työasioihin liittyvät asiat. (Horelli ym., 220.) Näihin kahteen viimeisimpään lauseeseen kiteytyy osallisuuden ja pienryhmätoimintojen ydin nuorisotalotoiminnassa: jotta toiminta olisi laadullista ja kansalaisaktiivisuuteen valmistavaa ja tähtäävää toimintaa, nuorille on tärkeää, että juuri heidän asiansa tulee kuulluksi. Motivaatio ja halu toimia päämäärän saavuttamiseksi on tällöin molemminpuolista.

Ohjaajilla on nuorisotyöllinen vastuu, miten osallisuutta nuorisotalolla toteutetaan perusnuorisotyössä. Nuoriso-ohjaajilla ei ole samanlaista pedagogista, kirjoitettua ohjaavaa asiakirjaa kuin muilla ammattikasvattajilla, esim. opetussuunnitelmaa tai varhaiskasvatussuunnitelmaa. Nuorisotyön tutkijat ovatkin yksimielisiä siitä, että nuorisotyön pedagogiseen kehittämiseen tulisi panostaa. (mt.,194.) Ryhmätoiminnan tarkoituksena on kehittää ruohonjuuritason osallisuustoimintaa nuorisotalossamme. Nuorisotalonuoret voidaan jakaa Gretschelein (2007, 194-195) mukaan piipahtajiin, vakiokävijöihin, osallistujiin, toimijoihin sekä sitoutuneisiin toimijoihin. Suurin osa Pikku Huopalahden nuorisotalonuorista kuuluu vakiokävijöihin ja osallistujiin. Toimijoita tai sitoutuneita toimijoita on harvassa. Lisääntyneillä ja nuoria itseään kiinnostavilla osallisuusmenetelmillä nuorista saadaan enemmän toimijoita, joka johtaa osallisuuden ja yhteisökasvatuksen kannalta siihen, että nuorisotalo muuttuu enemmän nuorten taloksi kuin palvelutaloksi.

Opinnäytetyöni tarkoitus on kehittää pienryhmätoiminnassa tapahtuvaa osallistavaa työtapaa. Olen jakanut projektissani osallisuuden kehittämiseen liittyvät kehittämiskysymykset kahteen tasoon: yksikkö- ja projektitasoon. Yksikkötaso käsittää osallisuuden ja osallistamisen toiminnan kehittämisen Munkkiniemen nuorisotyöyksikössä, johon liittyvät sitovat tunnusluvut, toiminnan jatkuvuuden varmistaminen, resurssit sekä työyhteisön kokemukset. Projektitaso perustuu nuorten kokemuksiin osallisuustoiminnasta. Siihen liittyvät osallisuuden vaikutus suunnittelu- ja ohjaustyön kokemuksista sekä vaikuttamisen kokemusten merkitys projektille tulevaisuudessa.

Keskeisimmät kehittämiskysymykset yksikkötasolla osallisuuden kannalta ovat: lisääkö nuorten osallistuminen projektiin osallisuutta? Mitä osallistumisen muotoja ja menetelmiä projektissa käytetään osallisuuden toteamiseksi? Laajeneeko osallistava pienryhmätoiminta myös muuhun toimintaan yksikössämme? Vaikentuuko toiminta yhdeksi pysyväksi osallisuushankkeeksi yksikössämme?

Projektitason kehittämiskysymykset: Mitä kokemuksia nuoret saavat suunnittelusta ja ohjaamisesta? Mitä nuoret tekisivät projektissa toisin? Nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen osuus verrattuna projektin aikuisohjaajien ohjaukseen: miten nuorten osallisuuskokemukset muokkaavat projektin suunnittelu- ja ohjaussuhdetta tulevaisuudessa? Saivatko nuoret mielestään vaikuttaa projektissa ja miten se vaikuttaa tuleviin toimintoihin?

3.3 Vertaisohjaus

Vertaisuus voidaan määritellä monella eri tavalla: toiminnan, henkilöiden tai ympäristön kautta. Jos esimerkiksi nuorisoryhmä jakaa samat arvot ja he toimivat samassa sosiaalisessa järjestelmässä, voidaan puhua vertaisryhmästä. Vertaisuus tarkoittaa nuorten samaa jaettua kokemusmaailmaa ja puhuttaessa käsitteillä on sama merkitys. Nuori vertainen on henkilö, joka asettuu samaan asemaan toisten nuorten kanssa samassa ympäröivässä yhteisössä. Nuori osaa myös asettua toisen nuoren asemaan. Vertaisryhmien merkitys on nuorille tärkeää, sillä nuori peilaa omaa kehitystään ystäväpiiriin ja nuorisokulttuurien kautta. (Linström & Autio 2003, 7.)

”Vertaisryhmä tarkoittaa yhdenvertaisten ihmisten vapaaehtoista, demokraattista ja tasavertaista ryhmää. Sen tavoitteena on edistää jäsentensä hyvinvointia, jaksamista ja tarvittaessa tukea paranemista” (Heiskanen & Hiisijärvi 2013)

Vertaisryhmä koostuu samassa sosiaalisessa järjestelmässä sekä samaa arvomaailmaa omaavista henkilöistä. Vertaisryhmän ihmisillä on samanlainen arvomaailma ja tausta eikä esimerkiksi iällä ole merkitystä, kun puhutaan vertaisryhmään kuulumisesta. Nuori voi kuulua useampaan eri vertaisryhmään riippuen siitä, mitkä määrittävät ryhmään kuulumisen. Esimerkiksi nuori voi olla vertainen suhteessa ystäviinsä, perheenjäseniinsä tai harrastusryhmään. Muita määrittäviä tekijöitä voivat olla mm. sosiaaliseen taustaan, alueeseen tai yksilöllisiin piirteisiin liittyvät tekijät. (Linström & Autio 2003, 7.)

Nuorten on tutkittu ja havaittu omaksuvan ja oppivan uusia käyttäytymismalleja ja ajatuksia helpommin vertaisiltaan kuin aikuisilta, opettajilta tai vanhemmilta. Nuorten ryhmissä, koulussa, kaveripiireissä tai vapaa-ajan harrastusryhmissä on usein henkilöitä, jotka ovat vertaisohjaajia luonnostaan. Muut ryhmäläiset kunnioittavat näitä vertaisjohtajia, kuuntelevat heitä ja omaksuvat heiltä käyttäytymismalleja ja asenteita. (mt.,2) Vertaisohjaus on nuorten aktiivista toimimista omassa vertaisryhmässään siten, että vertaisohjaaja tukee omaa ja ryhmäläisten hyvinvoinnin toteutumista sekä mieluisan vapaa-ajan viettämistä toimintansa kautta. Vertaisohjaaja voi ohjata ja tukea vertaisryhmäänsä motivoiden ja innostaen. Vertaisohjaajan ei tarvitse olla esikuva tai roolimalli, hänellä voi olla esimerkiksi kokemuksia päihteistä tai ongelmia koulussa. Vertaisohjaajaksi sopii tavallinen nuori, jolla on kykyä tulla toimeen sosiaalisesti ja emotionaalisesti muiden nuorten kanssa. (mt.,8.)

Vertaisohjaajatoiminta on suomennettu englannin kielen sanasta Peer Education. Mannerheimin Lastensuojeluliitto toi nuorten vertaisohjaajatoiminnan mallin Suomeen vuonna 1996 Pohjois-Irlannista. Vertaisohjaajatoiminnan pohjaa ovat kasvattaneet kokemukset kouluissa toteutettavasta tukioppilastoiminnasta, joka pohjautuu pitkälti vertaistukeen. Lisäksi autokolareissa vammautuneita nuoria on tuettu vertaistoiminnan avulla ja tästä on saatu hyviä tuloksia vertaistoiminnan kehittämiseksi. Vertaisohjauksesta on tullut tunnettu ja käytetty nuorisotyön menetelmä. Sitä käytetään ja sovelletaan kuntien nuorisotyössä, koulujen vertaistoiminnassa ja eri järjestöjen nuorisotoiminnassa. Vertaisohjaajatoiminnan

rinnalla toimii myös muita samoihin käsitteisiin perustuvia toimintoja, kuten SPR:n vertaissovittelutoiminta (mt.,3.)

Vertaisohjaus on keino luoda demokraattista ja osallistavaa toimintamuotoa nuorisotyössä. Esimerkiksi nuorisotalolla ohjaajat voivat delegoida osan vastuusta vertaisohjaajille: vertaisohjaajat voivat ohjata kerhoja muille nuorille tai olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa nuorisotalon retkiä tai leirejä. (mt.,9.) Opinnäytetyössäni on tarkoitus pyrkiä osallistamaan ryhmän nuoret vertaisohjauksen avulla. Liikuntaleirin suunnitteluvaiheessa nuoret osallistuvat leirin suunnitteluun ja tuottamiseen. Ohjaustilanteiden harjoittelussa ryhmäläiset saavat vuorotellen vertaisohjaajan roolin: jokainen ryhmäläinen saa suunnitella ja toteuttaa liikunnallisen ohjaustilanteen muulle ryhmälle. Itse liikuntaleirillä tämä toistuu: kohderyhmänä ovat tällöin leiriläiset, jotka voidaan myös laskea vertaisiksi nuoriksi. Nuorille annetaan mahdollisuuksia toimia itse aktiivisesti oman elämänsä vaikuttajina ja muiden vertaistensa ohjaajana. Se ei usein yksin riitä mahdollistamaan vertaistoimintaa, vaan vertaisohjaajat tarvitsevat aikuisen tukea. Vertaisohjaajat tarvitsevat toimintansa tueksi taustayhteisön (esim. nuorisotalo tai järjestötila), joka tarjoaa mahdollistaa toiminnan. Näitä ovat mm. tilat, toiminnan rahoitus sekä resurssit. Näiden seikkojen lisäksi vertaisohjaaja tarvitsee ohjausta, neuvoja, käytännön vinkkejä sekä palautetta toiminnastaan. (mt.,9.)

On tärkeää, että kaikki ryhmän jäsenet ovat tasavertaisessa asemassa, kun toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan. Ohjaajan tehtävänä on tarkkailla ryhmän dynamiikkaa ja varmistaa, että kaikki ryhmän jäsenet saavat toteuttaa tehtävänsä. On myös tärkeää antaa ryhmän nuorille tarpeeksi tilaa ja näkemyksiä toiminnan suunnittelussa. Hyödynnetään nuorten omia kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia. (mt.,11.) Vertaistoiminta on laadukasta silloin, kun se on vakiintunutta toimintaa. Toimintaa tulee kehittää siten, että nuoret saadaan motivoitumaan ja ottamaan vastuuta toiminnasta. Toiminta on myös laadullista, kun nuorten omia osaamisen alueita hyödynnetään toiminnassa. Toimintaan perehdytetään ja se on suunnitelmallista. (Järvinen ym. 2012, 10.) Liikuntaleirin suunnittelussa ja ohjaustilanteissa pyrin antamaan nuorille riittävästi tilaa ja vastuuta.

Ryhmän nuorilla on kaikilla jokin liikuntaharrastus, joita he voivat hyödyntää vertaisohjauksellisesti. Ryhmän nuoret eivät ole käyneet vertaisohjaajakoulutusta, joten ohjaajalla on vastuu perehdyttää nuoret vertaisohjauksen peruskäsitteisiin ja toiminnan tarkoitukseen. Pikku Huopalahden nuorisotalolla on havaittavissa spontaania vertaisohjausta, joka tapahtuu satunnaisesti nuorten keskuudessa. Tällaista toimintaa voi olla mm. pelien tai liikuntatoimien opettaminen nuorelta nuorelle. Ohjaajat kannustavat nuoria vertaisohjaukseen nuorisotilatoiminnan puitteissa. Määriteltäviä, virallisia vertaisohjausnuoria- tai vertaisohjausryhmiä meillä ei toimi. Myöskään vertaajaohjaajakoulutuksesta ei olla kiinnostuneita, vaikka siihen kannustetaan.

Projektissani kehitetään vertaisohjauksen käyttöä toiminnan muotona. Ryhmän nuoret suunnittelevat lajikohtaisesti ohjelman liikuntaleirille. He pääsevät apuohjaajan roolissa ohjaamaan suunnittelemansa leiriohjelman. Ennen leiriä kukin nuori pääsee vertaisohjaamaan jonkin lajin toisille ryhmäläisille. Aikuinen ohjaaja antaa tarvittaessa neuvoja ja vinkkejä, mm. turvallisuuteen tai käytännöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä.

Olen jakanut vertaisohjaukseen liittyvät kehittämiskysymykset kahteen osaan: yksikötason sekä projektitason kehittämiskysymyksiin. Yksikötason kehittämiskysymykset liittyvät Munkkiniemen nuorisotyöyksikön ja Pikku Huopalahden nuorisotalon vertaisohjauksen kehittämiseen ja lisäämiseen. Tarkoitus on lisätä nuorten vertaisohjausta yksikössämme. Projektin jatkuvuus turvaa vertaisohjauksen vakiintumisen yhdeksi toiminnan muodoksi. Projektitasolla tutkin nuorten kokemuksia vertaisohjauksesta. Nuorten kokemukset ryhmän toiminnasta muokkaavat toimintaa seuraaville vuosille. Nuoret voivat myös kiinnostua vertaisohjaamisesta muissakin toimintamuodoissa. Mahdollista on myös saada ryhmän nuoret mukaan vertaisohjaajakoulutukseen.

Keskeisimmät kehittämiskysymykset yksikötasolla: Voiko vertaisohjausta lisätä muihin toimintoihin yksikössämme? Vertaisohjaajakoulutuksen tarve? Tuleeko

vertaisohjauksesta vakiintunut toimintamuoto yksikössämme? Lisääkö toiminta vertaisohjausta yksikössämme?

Projektitason kehittämiskysymykset: Onko suunnitteluvaiheessa ohjaustilanteita harjoitellessa tarvetta harjoittaa vertaisohjausta vai riittääkö aikuisohjaajan vetämä harjoite? Nuorten palaute vertaisohjauksesta: missä määrin ja missä tilanteissa? Onko nuorilla tarvetta ja halua saada vertaisohjaajakoulutusta? Mikä vertaisohjauksessa on hyvää ja mikä kehitettävää? Auttaako vertaisohjaus tuleviin ohjaustilanteisiin leirillä? Oppivatko nuoret paremmin toisiltaan vai aikuiselta ohjaajalta?

3.4 Nuorten työelämätaidot

Aarnikoivu (2010) jakaa työelämätaidot neljään eri kategoriaan: uranhallintataitoihin, työtehtävään liittyvään ammattitaitoon ja osaamiseen, esimies- alaistaitoihin ja työelämässä tarvittaviin muihin valmiuksiin ja taitoihin. (Aarnikoivu 2010, 5.) Uranhallintataidot sisältävät työnhakuun, itsetuntemukseen ja työelämäntuntemukseen liittyviä seikkoja, kuten työhakemuksen ja cv:n teon, työhaastattelussa toimimisen ja oman osaamisen tuntemisen ja ymmärtämisen. (mt.,42.) Työtehtävään liittyvä ammattitaito ja osaaminen saa nuoren ymmärtämään, mitä työtehtävät ja vastuut työpaikalla tarkoittavat. Työkokemuksen tai koulutuksen kautta opittu ammattitaito auttaa hoitamaan omaa työtehtävää. Tiedetään, miten oma työ vaikuttaa työpaikan ilmapiiriin, työn sujuvuuteen ja asiakastyytyvyyteen. (mt.,64.) Esimies- alaistaidoissa molemminpuolinen kunnioitus on tärkeää. Esimiehen tehtävä on auttaa alaistaan onnistumaan työssään. Esimies määrittelee työtehtävät, tavoitteet ja ohjaa työskentelytavoissa. Työntekijä vastaa esimiehelle työn tuloksista. (mt.,71.) Työelämässä tarvittaviin muihin valmiuksiin ja taitoihin kuuluu mm. työaikojen noudattaminen, taukojen pito, poissaoloista ilmoittaminen, työpaikan yhteisten sääntöjen noudattaminen sekä matkapuhelimen käytöstä sovitut käytännöt. (mt.,64.)

Vuonna 2012 julkaistun PK:n yritysbarometrin mukaan nuorten työllistymisen esteenä olivat nuorten yleiset työelämävalmiudet ja ammatillisen osaamisen puute. Molemmat edellä mainitut syyt ovat nuorten työllistymisen este n. 25% tapauksista. (PK-yritysbarometri 2012, 24.)

Suomessa ei ole tutkittu juurikaan 15-16 -vuotiaiden ensimmäisten työkokemusten vaikutusta ja merkitystä tulevaisuuden työelämätaitoihin. Ensimmäiset työpaikat ovat edellä mainittujen ikäryhmien kohdalla pääsääntöisesti kesätöitä, johon opinnäytetyöprojektissanikin tähdätään. Raha-automaattiyhdistyksen toteuttaman Paikka auki -avustusohjelman (2014-2017) ohella tekemän kyselyn perusteella 63% vastaajista koki, että ensimmäisistä kesätyökokemuksista on ollut hyötyä myöhemmin tyouralla. RAY:n erityisasiantuntija Sini Tokka toteaa, että ensimmäisellä kesätyöpaikalla voi olla ratkaiseva merkitys nuoren työllistymiselle tulevaisuudessa. (Raha-automaattiyhdistys 2017)

Kanadassa Kolumbian yliopistossa tehdyn 10 vuotta kestäneen tutkimuksen (2014) mukaan nuorten varhaisella työkokemuksella on yhteys aikuisiän työuramenestykseen. Varhaisessa iässä työkokemusta saaneet oppivat tärkeitä työelämätaitoja ja ovat paremmassa asemassa työmarkkinoilla kuin ikäisensä oppivelvollisuuden loppuessa. (Houshmand ym. 2014, 192) Vaikka tutkimuksessa todetaan varhaisen työkokemuksen positiiviset vaikutukset myöhempään työuraan, tutkimuksessa varoitetaan opiskelun ja työnteon samanaikaisuuden aiheuttamasta stressistä, joka voi estää nuoren positiivisen kehityksen työelämätaitojen hallinnassa. Joskus taloudellinen tilanne ja vallitsevat olosuhteet pakottavat nuoren henkilön osallistumisen työntekoon oppivelvollisuuden suorittamisen aikana ja tulevaisuuden työuran kehitys voi muuttua haitalliseksi, jos työtunteja tulee liikaa opiskeluun ja vapaa-aikaan nähden. Positiivinen työelämätaitojen kartuttaminen painottuukin nuorten loma-ajalla suoritettuihin työtehtäviin. (Houshmand ym., 213.)

Helsingin nuorisoasiainkeskuksen yksi kärkihankkeista on nuorten työelämätaitojen lisääminen ja vahvistaminen. Työmarkkinat ovat suuressa muutoksessa,

työllistyminen muuttuu monipolvisemmaksi ja perinteisen palkkatyön osuus vähenee. Työn ja vapaa-ajan välinen raja hämärtyy ja työmarkkinoille siirtyviltä nuorilta vaaditaan enemmän kykyä tuoda esille omaa osaamistaan ja sopeuttaa omat tavoitteensa suhteessa työmarkkinoiden tarjontaan. Nuorisotyön tulee olla näissä muutoksissa nuorten tukena. Nuorisoasiainkeskus mahdollistaa nuorten onnistumisen kokemuksia ja vahvistusta omaan itseensä ja mahdollisuuksiin työelämässä. Pikku Huopalahden nuorisotalolla toimitaan nuorten hyväksi koulutus- ja työnhakuprosesseissa. Nuoria kannustetaan etsimään töitä ja koulutuspaikkoja mainostamalla ja ohjeistamalla mm. työnhakupalveluita, Ohjaamon toimintaa sekä yhteishakuaikoja. Toimintamme on vaikuttanut satunnaisesti yksittäisiin nuoriin. Nuorten työllistämisen tärkeänä osana viime vuosina on ollut Helsingin kaupungin Kesäseteli, joka työllistää satoja nuoria vuosittain yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Julkiselle sektorille ei Kesäsetelillä voi työllistyä, mutta kaupunki palkkaa n. 1000 16-17 -vuotiaista nuorta kesätöihin vuosittain. Munkkiniemen yksikössämme työllistämme nuoria kesätöihin jalkapallotoiminnan, kesäkahvilatoiminnan ja satunnaisten leirien puitteissa. Nuoret työllistyvät joko kaupungin kesätyörekrytoinnin avulla tai suoraan yksikkömme kautta. Kyseessä on yleensä joukko tuttuja nuorisotalonnuoria alueeltamme, joiden ikä on yleensä 16-20 ikävuoden väliltä.

Opinnäytetyöprojektini yhtenä tarkoituksena on kehittää nuorten työelämätaitojen vahvistamista työllistämällä 15-16 -vuotiaita nuoria liikuntakesäleirille. Ryhmään otetaan ensisijaisesti niitä nuoria, joilla ei ole aikaisempaa työkokemusta. Näin ollen nuorten työelämätaidot eivät ole vielä sillä tasolla mitä työmarkkinat vaativat. Nuoret saavat todennäköisesti ensimmäisen työtodistuksensa, joka auttaa tulevissa työnhaku- ja urakehitysprosessissa eteenpäin. Pienryhmässä käymme läpi työelämätaitoihin liittyviä seikkoja, kuten työntekijän oikeuksia ja velvollisuuksia, palkkausasioita, cv:n ja työhakemuksen tekoa sekä työtodistuksen merkitystä.

Olen jakanut työelämätaitoihin liittyvät kehittämiskysymykset yksikötasoon ja projektitasoon. Yksikötasolla työelämätaitojen kehittäminen tarkoittaa Munkkiniemen yksikössä työllistettyjen nuorten määrän lisäämistä ja toiminnan vakiin-

nuttamista. Toiminnan vakiinnuttaminen jokavuotiseksi projektiksi tukee Nuori-soasiainkeskuksen kärkihankestrategiaa nuorten työelämätaitojen lisäämisessä ja vahvistamisessa. Projektitasossa tutkin ryhmän nuorten suhtautumista työelämätaitojen kehittämiseen ja vahvistamiseen. Koska kyse on suurimmalla osalla ensimmäisestä työtodistuksesta ja kesätyöpaikasta, on tärkeää havainnoida ja haastatella nuorten suhtautumista ja kokemusta työasioihin liittyvissä asioissa ja muokata toimintaa seuraavalle toimintakaudelle.

Yksikötason kehittämiskysymykset: Lisääkö projekti nuorten työllistymistä ja työllistämisen tunnettavuutta yksikössämme? Voiko projektia viedä myös muihin yksiköihin? Vakiintuuko toimintamuoto?

Projektitason kehittämiskysymykset: Miten nuoret kokevat työelämätaidot? Miten työllistyminen vaikuttaa ryhmässä toimimiseen (motivaatio)? Miten nuoret näkevät projektin vaikuttavan heidän tulevaisuuteensa? Voisiko toimintaa harjoittaa yhteistyössä esimerkiksi lähikoulun kanssa?

4 TOIMINNAN KEHITTÄMISEN MENETELMIÄ

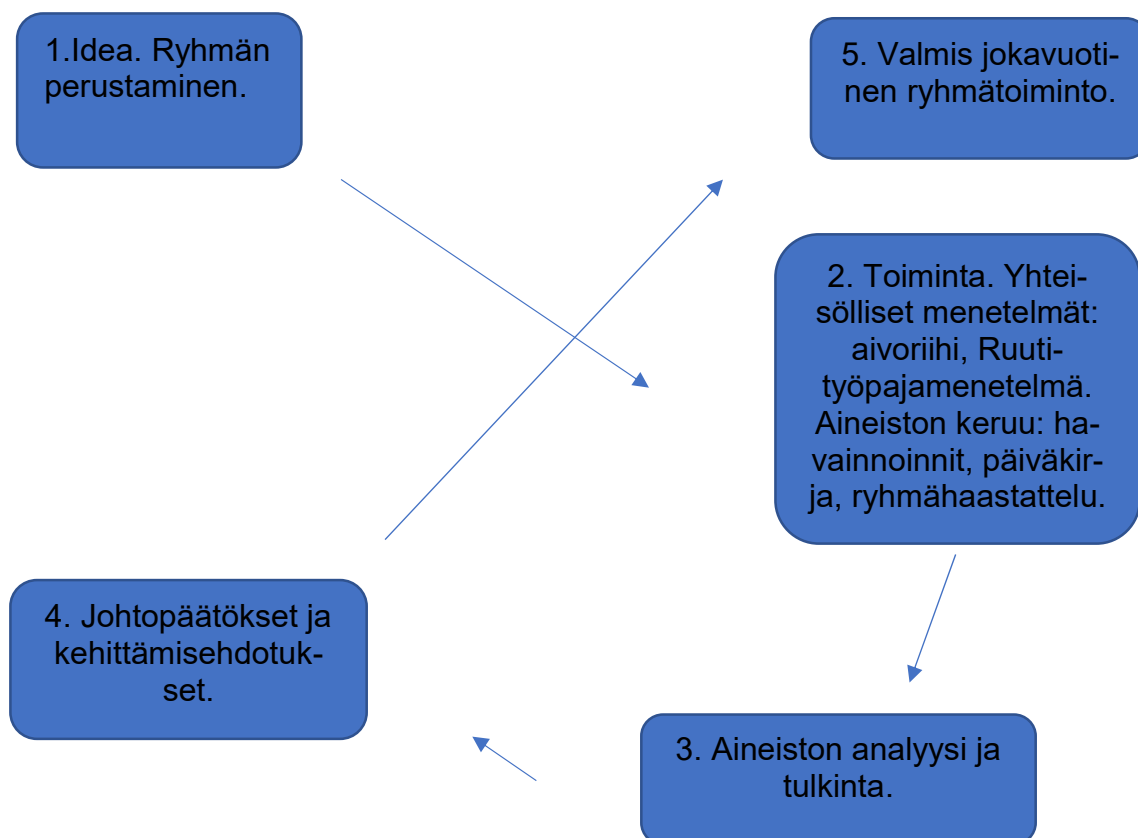
Valitsin tutkimusmenetelmäksi toimintatutkimuksen, jossa käytetään laadullisia aineistokeruumenetelmiä. Tutkin nuorten pienryhmän prosessia toiminnallisena pilottihankkeena, jonka tarkoituksena on määritellä tuleva jatkuva toimintamuoto. Aineisto-keruumenetelminä käytän osallistuvaa havainnointia ja teemahaastattelua sekä itse toiminnassa yhteisöllisinä menetelminä aivoriihi-menetelmää sekä Ruuti-työpajan taulukkomenetelmää.

4.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimuksella tarkoitetaan käytännön työelämässä tapahtuvaa tutkimusta ja kehittämistä. Siihen voivat osallistua tutkijoiden lisäksi kaikki ne, joita ongelma koskee. Toimintatutkimus nähdään ammatillisen jatkuvan kehityksen prosessina, jonka tärkeänä elementtinä on pysyvä muutos. Toimintatutkimuksella ratkaistaan käytännön ongelmia erilaisissa työyhteisöissä, joita voivat olla esim. julkisyhteisöt, pienryhmät, yritykset tai sairaalat. (Kananen 2014, 11.) Toimintatutkimus on siis jatkuvaa prosessia, jonka päämääränä on muutos. Toiminta voidaan nähdä syklisenä, jolloin eri vaiheet toistuvat uudelleen. Näitä vaihteita ovat toiminnan suunnittelu, havainnointi sekä arviointi. (Ojasalo, Hurme 2009, 60.)

Pienryhmäprojektini voidaan nähdä toimintatutkimuksellisena kehittämistyönä, vaikka projekti toteutetaankin ensimmäistä kertaa. Sille ei siis ole olemassa vertailukelpoista pohjaa aikaisemman projektin muodossa jota voitaisiin muuttaa tai kehittää. Sykli lähtee hakemaan muotoaan vasta projektin arviointivaiheessa. Projektin alussa, suunnitteluvaiheessa, kehittämistyön teemat ja tutkimuskysymykset tulevat nuorisoasiainkeskuksen strategian mukaisesti projektin pääteemoista. Nämä teemat ovat projektissani pienryhmätoiminta, osallisuus, vertaisohjaus ja työelämätaidot.

Olen jakanut työn kehittämisen kannalta keskeiset tutkimuskysymykset kahteen luokkaan: yksikötasoon, joka tutkii kehittämiskysymyksiä nuorisoasiainkeskuksen Läntisen osaston Munkkiniemen yksikön toiminnan kehittämisen kannalta sekä projektitasoon, joka tutkii kehittämiskysymyksiä nuorten toiminnan ja kokemusten pohjalta projektin sisällä. Nämä seuraavat kehittämiskysymykset ja niihin saatavat vastaukset muokkaavat toimintaa seuraavaksi vuodeksi, jolloin toiminta on vakiintunutta, jatkuvan syklin ryhmäprosessia.

Kuvio 1. Toiminnallisen kehittämistyön ensimmäinen sykli

4.2 Aineistonkeruumenetelmät

Toimin mukana ohjaajana ryhmässä jota havainnoin, jolloin puhutaan osallistuvasta havainnoinnista. Havainnointit tukevat teemahaastattelua, jonka teen suunnittelu- ja ohjausvaiheen jälkeen. Havainnointit ovat strukturoimattomia, mutta keskityn havainnoimaan erityisesti projektin kehittämiskysymyksiä koskevia asioita. Näitä voivat olla esimerkiksi nuorten asenteet vertaisohjausta kohtaan tai pienryhmän kokoontumiskertojen määrän suullinen palaute. Kirjoitan havainnointipäiväkirjaa, johon merkitsen jokaiselta kokoontumiskerralta keskeisimmät ja relevantit havainnointit. Jokaisen ryhmätapaamisen jälkeen kerään palautetta tapaamisesta keskustelun muodossa.

Suunnittelu- ohjaus- ja työelämätaito- osuuksien jälkeen toteutan nuorille teemahaastattelun, johon sisältyy kysymyksiä jokaisesta pääteemasta (ks. LIITE 1). Teemahaastattelu on havainnointien lisäksi tärkeä osa projektin kehittämisessä vakiintuneeksi toiminnaksi. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelutilanne, johon kysymykset valikoituvat siis pääteemojen mukaan. Mertontin, Fiskin ja Kendallin (1956) mukaan Teemahaastattelun ominaispiirteisiin kuuluu seuraavat neljä vaihetta: 1. Haastateltavat ovat kokeneet saman yhteisen tilanteen. 2. Haastateltava on ottanut aikaisemmin tutkimuksessaan selville teemojen tietoperustan ja on tietoinen kokonaiskuvasta. 3. Haastateltava tekee haastattelukysymykset 4. Haastattelu suunnataan haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin, jotka tutkija on ennalta käsin analysoinut. (Merton, Fiske & Kendall 1956, 3-4) Haastattelun käsitteen voi kuvailla yhdessä lauseessa: ”Haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa” (Hirsjärvi ym. 2001, 42).

4.3 Yhteisölliset menetelmät

Leiritoiminnan suunnittelu ja aikataulutus ovat tärkeitä vaiheita ohjaustilanteiden harjoittelun lisäksi. Käytän kahta ideointitapaa leirin suunnitteluvaiheessa joita ovat aivoriihityöskentely sekä omassa työssäni käyttämäni Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän työpajamenetelmämalli.

Suunnitteluvaiheen alussa kaikki ideat leiriä varten ovat ryhmäläisiltä yhtä hyviä ja tasapuolisia. Leirin järjestämiseen liittyvän alkuorientaation jälkeen on tarkoitus aloittaa aivoriihityöskentely, jossa tuotetaan mahdollisimman paljon ideoita esimerkiksi leirillä toteutettavista liikuntalajeista. Kun materiaalia on tarpeeksi, ohjaajan kanssa jatkojalostetaan ideoita toteuttamiskelpoisiksi leiriä varten. Käytän myös omasta työelämästäni tuttua Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän työpajamenetelmää. Olen muokannut sitä leirin suunnitteluun sopivaksi malliksi (ks. LIITE 2).

5 TOIMINNASTA SAADUN AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA

Käytin tiedonkeruumenetelminä osallistavaa havainnointia, päiväkirjaa sekä teemahaastattelua. Havainnoinnissa keskityin lähinnä nuorten reaktioihin ja motivaatiotasoihin eri työskentelyvaiheissa. Kirjoitin joka tapaamisen jälkeen muistiinpanot päiväkirjaani. Teemahaastattelussa nostin keskeisiä asioita esille kehittämiskysymyksiin nähden. Olin teemoittanut aineiston pääaiheiden mukaan: ryhmätoiminta, osallisuus, vertaisohjaus sekä työelämätaidot. Aineistoa kertyi hyvin jokaisesta tiedonkeruumenetelmästä, josta sain tietoa ja työkaluja toiminnan muokkaamiseen tulevaisuuden ryhmiä varten.

Eniten aineistoa kertyi teemahaastattelusta, johon olin valmistautunut huolella. Kysymysasettelu oli fokusoitu niin, että sain tarpeeksi tietoa kehittämiskysymyksiini. Haastattelutilanne oli rento ja keskustelua syntyi aiheen vierestäkin. Haastattelutilanne nauhoitettiin, mutta litteroinnille ei ollut tarvetta teemojen selkeyden ja asiayhteyden vuoksi.

5.1 Ryhmän toiminnallinen osuus

Ryhmä koottiin marraskuussa 2016. Viimeinen tapaamiskerta ennen kesän leiriä pidettiin maaliskuussa 2017. Ryhmän elinkaari liikuntaleirin suunnittelun osalta oli 5 kuukautta. Vuoden 2016 puolella tapasimme ainoastaan kaksi kertaa, joista toinen oli toiminnallinen osuus. Toiminnallinen ryhmäytyminen toteutettiin Rush- trampoliinipuistossa, joka oli nuorten idea. Toisella tapaamiskerralla luotiin ryhmälle säännöt ja suunniteltiin kevään 2017 aikataulua. Keväällä 2017 ryhmä kokoontui yhteensä kymmenen kertaa, joista kaksi tapaamiskertaa olivat toiminnallisia palkintoretkeä tehdystä suunnittelutyöstä. Jokainen työskentelyosuus kesti noin tunnin. Kokoonnuimme meille varattuun tilaan, joka oli tarpeeksi suuri kuuden hengen työskentelyyn. Aloitimme kevään 2017 työskente-

lyn kartoittamalla kevään aikataulua. Nuoret saivat vaikuttaa ryhmän tapaamiskertojen tiheyteen sekä toiminnallisiin palkintoretkiin. Nuorten omien harrastusten sekä koulupäivien pituuden vuoksi jouduimme sovitteluun ryhmätapaamisten alkamisaikaa lähes joka viikko. Tapaamispäivä torstai pysyi koko ryhmän elinkaaren aikana samana. Yhteydenpito nuorten kanssa hoitui luontevasti puhelimitse WhatsApp-sovelluksella. Nuorten tavoitettavuus oli hyvä ja yhteydenpito vilkasta. Sovittiin, että myöhästymiset ja poissaolot ilmoitetaan välittömästi WhatsApp-ryhmäämme. Tämä toimi koko suunnitteluprosessin ajan hyvin. Pääsääntöisesti nuoret olivat läsnä jokaisella kerralla ja muutamista myöhästymisistä ilmoitettiin asiallisesti ohjaajalle. Itse leirin suunnitteluprosessi eteni suunnitellun aikataulun mukaan ja valmis leiriaikataulu tarvikelistoineen ja työvuoroineen oli valmis marraskuussa 2017. Viimeisellä varsinaisella tapaamiskerralla suoritin nuorille ryhmähaastattelun.

Palkintoretket olivat nuorille tärkeitä suunnitteluprosessin yhteydessä. Ryhmytymispäivän lisäksi kävimme kerran syömässä ja elokuvissa. Suunnitteluprosessin päättymisen jälkeen vietimme koko päivän Himoksella laskettelun merkeissä. Ainoastaan yksi nuorista oli lasketellut ennen, joten tämä liikunnallinen toiminto oli elämys ryhmän ensikertalaisille. Kaikki oppivat laskettelemaan ja kaikki ovat mukana tulevissa nuorisotalon järjestämässä lasketteluretkissä.

5.2 Pienryhmätoiminta

Havainnointien, ryhmähaastattelun ja ryhmätoiminnan tietoperustan perusteella voidaan todeta, että hyvällä ryhmähengellä, motivoivalla päämäärällä ja eri toiminnallisten menetelmien käytöllä on merkitystä laadullisen ja kasvatuksellisen toimintamuodon mahdollistamisessa.

Ryhmän kokoamisvaihe oli nuorten mielestä onnistunut. He saivat ryhmäänsä kavereitaan, jolla oli suuri merkitys ryhmäkoheesioon ja ryhmädynamiikan kannalta. Tyttöjen ja poikien suhde oli hyvä pelkästään tulevan leirin kannalta:

kumpiakin tarvitaan eri liikuntalajeissa ja leirille osallistuville nuorille on tärkeää, että ohjaajia on kumpaakin sukupuolta. Itse suunnitteluprosessissa sukupuolella ei ollut väliä. Tulevia ryhmiä ajatellen nuoret ehdottivat työhaastattelua tai työhakemusta, jonka perusteella ryhmään pääsee. Myös sovittelevaa ryhmän kokoamista ohjaajan toimesta pidettiin hyvänä, mutta tässä mallissa joku kavereista saattaisi jäädä ulkopuolelle ryhmän pienuuden vuoksi. Osa ryhmän nuorista olisi halunnut mukaan vielä enemmän kavereita, mutta ryhmä oli tullut täyteen pian. Nämä nuoret ehdottivat haastattelun tai hakemuksen tekoa tulevaisuudessa. Suljetussa ryhmässä toimiminen oli nuorten mielestä hyvä asia. Pienessä ryhmässä toimiminen aiheutti utelua ja kyselyä muissa nuorisotalon nuorissa ja ryhmän kaveripiirissä. Ryhmän nuoret sanoivat ryhmään kuulumisen liittyvän kesätöihin, jolloin muutama nuori olisi halunnut mukaan. Myös muiden nuoren vanhemmilta tuli yhteydenottoja ryhmään pääsemiseksi. Tämä kertoo kiinnostuksesta ja tarpeesta nuorten työllistymiseen. Koska vain pieni osa tuosta ikäryhmästä pääsee mukaan, on ryhmän kokoamiseen kiinnitettävä huomiota myös ikävaiheen osalta: otetaanko ryhmään vain 15- vuotiaita vai myös 16- vuotiaita?

Ryhmän suunnitteluvaiheen elinkaari kesti noin viisi kuukautta. Vuoden 2016 loppupuolella tapasimme kaksi kertaa, joista toinen kerta oli toiminnallinen ryhmäytyminen. 2017 tammikuusta maaliskuuhun tapaamiskerrat olivat viikon välein. Nuorten mielestä viikoittaiset tapaamiset olivat tehokkaampia kuin harvemmin toteutetut tapaamiskerrat. Vuoden 2016 kokoontumisissa sovitut asiat olivat joululoman jälkeen jo osittain unohtuneet, joten tiiviimpi yhtenäinen ryhmän elinkaari oli nuorten mielestä parempi toimintatapa.

Kuten tietoperustassa todettiin, nuorten motivaatio ja kiinnostus toimintaan lähtee nuorten omista intresseistä. Nuoret kokivat tärkeänä tehdä asioita kavereiden kanssa, jolloin ryhmässä toimiminen on luonnollisin tapa toteuttaa päämäärällistä tehtävää. Nuorten motiivi lähteä ryhmään oli useimmilla aluksi raha ja kesätöihin pääseminen. Myöhemmissä työskentelyvaiheissa kiinnostuttiin myös työelämätaidoista sekä ammattiin liittyvistä asioista. Ryhmässä toimimisessa tärkeimmiksi asioiksi nuorille nousi kesätöistä saatava korvaus, pääseminen

kesätöihin, työtodistuksen saaminen sekä kavereiden kanssa vietetty aika. Nuorten motivaatio pysyi hyvänä koko suunnitteluprosessin elinkaaren ajan: tultiin sovittuihin tapaamisiin ajoissa, työskenneltiin tehokkaasti sekä pysyttiin yhtenä ryhmänä loppuun saakka. Palkintoretket kohensivat ryhmähenkeä ja olivat mieluisia. Silti ryhmähaastattelussa ilmeni, että nuoret olisivat olleet motivoituja ilman palkintoretkiäkin: kesätöihin pääseminen oli tärkein ja motivoivin asia nuorille. Palkintoretkiä ei kuitenkaan kannata vähentää tai tiputtaa pois kokonaisuudesta.

Ohjaajana suoriuduin ryhmän ohjaamisessa mielestäni hyvin. Pyrin asettamaan itseni mahdollisimman paljon fasilitaattorin rooliin, jolloin toimintamalli oli prosessikeskeistä. (Kataja ym. 2011, 27.) Näin tapahtui suunnitteluvaiheen alussa ideariihen ja Ruuti-työpajamenetelmän aikana. Tehtäväkeskeistä toimintamallia, jossa ohjaaja toimii objektiivisesti ja ratkaisukeskeisesti, jouduttiin myös toteuttamaan nuorten tietojen, taitojen ja turvallisuusnäkökulmien vuoksi. Tasapainoilu ryhmän omaehtoisen työskentelyn ja oman ohjaamisen välillä oli toiminnan alussa yksi huomionarvoisista seikoista. Kiinnitin tähän huomiota arvioidessani toimintaa tapaamiskertojen jälkeen. Tärkeää oli myös huomata, miten nuorten suhtautuminen työhön liittyviin asioihin muuttui ja avartui. Aluksi ainoa motivaatio ryhmään liittymiselle oli raha ja kesätyö. Projektin edetessä nuoret oppivat uusia asioita työelämästä, osallisuudesta ja tiimityöskentelystä.

5.3 Osallisuus

Ryhmän nuoret pääsivät suunnittelemaan tulevaa liikuntaleiriä eri yhteisöllisten menetelmien avulla. Aivoriihen tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman paljon ideoita, lajeja ja toimintaa leiriä varten. Seuraavaksi työstettiin Ruuti-työpajassa käytettyä taulukkomallia toteutuskelpoisimpien toimintamuotojen löytämiseksi. Nuoret olivat työskentelypajoissa aktiivisia, joka näkyi tuloksissa: leiriä varten saatiin runsaasti toimintaa ja paljon jouduttiin jättämään pois. Yhteisölliset menetelmät olivat tehokkaita ja valmiita työskentelymalleja voi muokata oman toiminnan näköiseksi: tämä todettiin Ruuti-työpajamallin toimivuudessa.

Työskentelyssä edettiin sovitussa aikataulussa ja leiriohjelma oli valmis maaliskuun alkupuolella. Nuoret pääsivät vaikuttamaan leirin sisältöön pääosin kokonaan. Ohjaajana ja fasilitaattorina mahdollistin nuorten työskentelyn tiettyjen rajoitusten ja raamien mukaan. Oikeat työskentelymenetelmät mahdollistivat nuoret itse ymmärtämään tiettyjen toimintamuotojen rajoitukset ja mahdollisuudet. Nuorilta tuli paljon eri leikkeihin ja peleihin liittyviä ehdotuksia, joita otettiin runsaasti mukaan leiriohjelmaan. Erityisesti ryhmän 15–vuotiaat tytöt ehdottivat mukaan paljon arkisia pihaleikkejä, joita he vielä itsekkin muutama vuosi sitten pelailivat. He perustelivat valintojaan omilla kokemuksillaan ja kohderyhmän ikäjakaumalla. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten nuoret suunnittelevat toisille nuorille toimintaa ja ymmärtävät sekä oppivat toisiltaan päättämäänsä valintoja (Linström & Autio 2003, 2).

Ryhmähaastattelun vastausten ja toiminnallisten osuuksien havaintojen perusteella voidaan todeta, että nuoret saivat riittävästi vaikuttaa liikuntaleirin suunnitteluun. Tämä näkyi nuorten innostuksesta ja aktiivisuudesta, ohjaajan fasilitoinnin oikeasta suhteesta nuorten ohjaamisen määrään suunnitteluvaiheessa sekä nuorilta nuorille –ajattelumallin sisäistämisestä. Nuoret toteuttivat ideoitaan ja ajatuksiaan tasapuolisesti, tosin tytöt olivat hieman aktiivisempia kuin ryhmän kaksi 16 -vuotiasta poikaa. Pojat keskittyivät suunnittelemaan lähinnä heitä itseään kiinnostavia lajeja, kuten jalkapalloa tai pesäpalloa. Pojat ideoivat paljon toimintoja, mutta keskittyivät yhteen tai kahteen lajiin syvemmin. Nuoret olivat tyytyväisiä työskentelymetodeihin. He pitivät niitä selkeinä ja yksinkertaisina. Vaikka toimintoja piti tiputtaa pois, ne putosivat itsestään kriteeritaulukon toimesta: nuorille ei tullut erimielisyyksiä tiputettavista toiminnoista. Osallisuuden ja osallistumisen näkökulmasta yhteisölliset menetelmät onnistuivat saamaan nuorille vaikuttamisen kokemuksia tulevaa leiriä varten. Vaikka viikoittaiset suunnittelupajat olivat vaativia, nuorten motivaatio ja aktiivisuus yllättivät. Nuorten mielestä työskentelymetodit olivat hyviä ja selkeitä, joten niitä ei ole tarpeen muokata eikä muuttaa tulevaisuuden toimintaa ajatellen.

Vakiintunut toimintamuoto mahdollistaa jokavuotisen osallisuusprojektin yksikössämme. Tämä lisää yksikössämme osallistavaa pienryhmätoimintaa sekä tukee arkisessa talotyössä tapahtuvaa nuorten osallistamista. Ryhmän nuoret sitoutuivat myös osallistumaan talotyöryhmään, jonka päämääränä on suunnitella ja toteuttaa nuorisotalon yleisilmeen muuttaminen. Näistä pienryhmätoiminnoista lähtee ruohonjuuritason vaikuttamistoiminta, joka kasvattaa nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen.

5.4 Vertaisohjaus

Olin suunnitellut liikuntaleirin suunnitteluvaiheeseen ohjaustilanteiden harjoittelua, joissa nuoret pääsevät vertaisohjaamaan toisiaan. Tämä osio ei toteutunut suunnitelmallisesti ajankäytön, nuorten kiinnostuksen sekä käytännöllisyyden vuoksi. Ohjaustilanteita muille ryhmäläisille ei toteutettu lainkaan, mutta vertaisohjausta tapahtui suunnittelun osalta. Nuoret muodostivat lajikohtaisesti 2-3 hengen ryhmiä, joissa suunniteltiin eri toimintojen tai liikuntalajien ohjeistusta, sääntöjä ja käytännön toteutukseen liittyviä seikkoja. Nämä em. asiat esiteltiin muille ryhmäläisille, jotka opettelivat uuden lajin tai toiminnon lähinnä teoriapohjalta.

Havaintojen ja ryhmähaastattelun perusteella vertaisohjaaminen oli nuorille haastavaa ja toimimista epä mukavuusalueella. Nuoret ymmärsivät, että huolella suunnitteleminen ja valmistautuminen itse leiriin ovat tärkeitä seikkoja leirin onnistumisen kannalta. Nuoret eivät halunneet harjoitella ohjaustilanteiden vetämistä muille ryhmäläisille: se oli joko noloa tai kohderyhmä oli liian pieni. Ryhmäläiset kuitenkin työskentelivät motivoituneesti teoriatasolla, jossa vertaisohjausta toteutettiin. Ryhmän nuoret jakoivat itse ohjaustilanteiden vetämisvuorot liikuntaleirille. Osa vaati, että vastuuohjaajat tulevat vetovastuussa olevan nuoren tueksi. Tämä on ymmärrettävää jännityksen, kokemuksen puutteen tai haluamisen vuoksi. Nuorille annetaan tukea tarpeen mukaan eikä kenenkään ole pakko ohjata ohjaustilanteissa. Kuitenkin kaikki nuoret haluavat yrittää olla mukana ohjaustilanteissa ja ohjata toimintoja itsenäisesti tai tuen kanssa. Liikuntaleirillä

vertaisohjaamista tapahtuu siis ohjaustilanteissa sekä eri ryhmien ohjaamisessa: jokaiselle ryhmän nuorelle annetaan liikuntaleirin nuorista koottuja pienryhmiä, joissa he ovat oman ryhmänsä vetäjiä.

Projektitasolla vertaisohjauksen tarve suunnitteluvaiheessa rajoittuu ohjaustilanteiden ja toimintojen suunnitteluun sekä ennakkointiin. Ryhmän nuoret eivät koe tarpeelliseksi ohjata toisiaan lajikohtaisesti ennen varsinaista leiriä. Yksikkötasolla nuorten vertaisohjaajuuteen kannustetaan ja mahdollisuuksia lisätään. Yksi vertaistoiminnan jatkuvuuden muoto voi olla yhden nykyisen ryhmän nuoren palkkaaminen seuraavan vuoden pienryhmään vertaisohjaajan rooliin. Hän toimii vastaavan ohjaajan kanssa työparina. Nuori käy Helsingin nuorisosiainkeskuksen järjestämällä vertaisohjaajakurssilla ja sitoutuu toimimaan seuraavan vuoden pienryhmässä. Tällä toimintamuodolla on haasteensa: nykyisestä ryhmästä kaikki ovat innoissaan tulemaan töihin myös ensi vuonna vertaisohjaajan roolissa, mutta vain yhden nuoren palkkaaminen voi olla ongelma muille ryhmäläisille. Voidaan myös kysyä, lähtekö vain yksi nuori mukaan toimintaan vai tarvitseeko hän kaverin mukaan? Kaverisidonnaisuus on tärkeä ottaa huomioon työskennellessä aikuisiän kynnyksellä olevien nuorten kanssa. Jos vertaisohjaajia on kaksi, vaikuttaa se uuden ryhmän kokoon ratkaisevasti. Ryhmää ei voi suurentaa palkkamenojen vuoksi. Tulevaisuuden ryhmässä on tilaa kolmelle tai neljälle uudelle nuorelle ja yhdelle entiselle nuorelle vertaisohjaajan roolissa.

5.5 Työelämätaidot

Ryhmän nuorten kanssa kävimme läpi työelämätaitojen oppimiseen vaikuttavia asioita. Pidimme kaksi tapaamiskertaa, joissa käytiin ainoastaan työelämään liittyviä seikkoja. Näitä olivat mm. laki alaikäisten työntekijöiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä työsopimukseen, työtodistukseen, verotukseen ja työn hakemiseen liittyvät asiat. Käytiin läpi myös keskitettyjä työllisyyteen ja koulutukseen liittyviä palveluja, joita Ohjaamo -palvelu tarjoaa nuorille. Käytännön suunnittelutyössä esimerkiksi myöhästymiset ryhmän tapaamisista tai kokonaan

tulematta jättäminen ilman pätevää syytä otettiin keskusteluun kaikkien kanssa syy-seuraus -ajattelumallin mukaan.

Ryhmän kahdella 16 -vuotiaalla pojalla olivat kehittyneemmät työelämään liittyvät valmiudet kuin 15 -vuotiailla tytöillä. Tämä selittyy osin siksi, että kouluissa on käyty jo harjoittelemassa työelämää TET-harjoittelussa sekä työasioita oli käyty läpi oppitunneilla. Toisella pojalla oli myös työkokemusta edellisestä kesästä. 15 -vuotiailla on ensimmäinen TET-harjoittelu vasta tulevana keväänä. Helsingin kaupungilla on linjaus, että kesätöihin palkataan keskitetysti vain 16-17 -vuotiaita nuoria. 15 -vuotiaita nuoria voidaan palkata vain nuorisotyöyksiköiden omalla budjetilla, joka kuormittaa muuta toimintaa. Kaupungin keskitetysti maksetut palkat kesätyöstä on kohdennettu 16-17-vuotiaisiin, koska ikäryhmä on lähinnä itsenäistymistä ja ovat vielä alle 18-vuotiaita joiden on vaikeampi löytää kesätöitä. Helsingin Nuorisoasiainkeskus palkkaa ensi kesäksi 236 nuorta. Hakijoita oli yli 12 000 nuorta. Tämä kertoo työkokemuksien ja tienaamisen tarpeesta ja innostuksesta. Nuoret saivat mielestään tarpeeksi tietoa työelämään liittyvistä asioista. Joillekin 15 -vuotiaille ryhmän nuorelle avautui kokonaan uusi maailma ihmetyksineen ja innostuksineen. Osa oli jo valmis työelämään peruskoulun jälkeen. Kävimme ryhmässä läpi myös koulutuksen tärkeyttä ja kotoa irtautumisen aikaa. Nämä keskustelut tiivistivät ryhmää entisestään ja opettivat kaikille jotain, myös ohjaajalle.

Nuorisoalan työnkuvasta osa nuorista piti mielenkiintoisena ja loivat mielikuvaa tulevaisuuden ammatista. Nuoret ovat nähneet nuorisotalotyötä, mutta eivät esimerkiksi suunnitteluprosessia tai toiminnan tuottamista jossain muualla kuin lähiympäristössä. Nuoret pitivät aluksi turvallisuuteen ja huolellisuuteen liittyviä asioita turhanpäiväisenä, mutta ymmärsivät vastuunoton merkityksen myöhemmässä suunnitteluvaiheessa. Nuorille työllistyminen ja siitä saatava taloudellinen hyöty oli eniten motivaatiota herättävä asia ryhmässä toimimisessa. Nuoret pitivät myös tärkeänä tulevaisuuden työmahdollisuuksiaan työtodistuksen tuomilla mahdollisuuksilla. Työtodistus ei takaa työpaikkaa, mutta siitä on hyötyä työpaikkoja haettaessa. Suurimmalle osalle ryhmäläisistä työtodistus on ensimmäinen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Pilottiprojekti oli myönteinen kokemus nuorille sekä työyhteisölle. Projekti vakiintuu tulevaisuudessa toimintamuodoksi, joka lisää ja tukee osallisuutta sekä nuorten työelämätaitoja yksikössämme. Toiminnan kehittämisen keskiössä olivat ryhmän nuoret itse, joka tukee osallisuuden roolia nuorisotoiminnassa. Nuoret vaikuttivat tulevan toimintamallin sisältöön merkittävästi. Valmista toimintamallia voidaan pienillä variaatioilla hyödyntää muihin nuorisotyöyksiköihin tai nuorisotoimiin.

6.1 Pilottikokeilusta vakiintuneeksi toimintamuodoksi

Ryhmän perustamiselle ja toimintamuodon vakiinnuttamiselle oli selkeä tarve työelämälähtöisen kehittämisen näkökulmasta. Nuorisoasiainkeskuksen strategian mukaisesti nuorisotyöyksikkömme tulisi lisätä ja kehittää nuorten osallisuutta tukevia toimintamuotoja sekä nuorten työllistämiseen tähtäävää toimintaa. Näihin tämä projektimuoto vastaa hyvin. Osallisuutta tukee myös pienryhmässä tapahtuva toiminta. Toiminnasta saatavat tunnusluvut ohjaavat yksikön toimintaa kohti Nuorisoasiainkeskuksen strategisia päämääriä.

Projektitasolla itse pienryhmässä annoin nuorille tarpeeksi valtaa muokata ryhmän toimintaa nykyiseen muotoonsa. Tämä tukee hyvin osallisuuden merkitystä nuorten kanssa tehtävässä toiminnassa. Nuoret pitivät tärkeimpinä asioina palkkaukseen ja työtodistuksen saantiin liittyviä seikkoja. Tämä tukee myös teoriapohjaa siitä, että nuoria kiinnostavat harrastamiseen, koulunkäyntiin sekä toimeentuloon ja työasioihin liittyvät asiat osallisuuden kokemuksissa. (Horelli ym., 220.) Leiritoiminnan suunnitteluprosessissa nuoret vaikuttivat eniten ryhmätoiminnan elinkaaren pituuteen, tapaamiskertojen tiheyteen sekä vertaisohjauksen laatuun ja määrään. Suunnittelussa käytettäviä menetelmiä nuoret piti-

vät sopivina eivätkä vaihtaisi niitä pois. Myös uutta ryhmää kasattaessa nuoret ehdottivat hakemuksen tekoa ryhmään pääsemiseksi. Nämä seikat muokkasivat ensimmäisen toimintakauden ennalta suunniteltuja toimintoja merkittävästi.

Osallisuuden rooli oli iso osa tätä projektia. Mielestäni tärkein osallisuuden muoto kunnallisessa nuorisotyössä erityisesti nuorisotalotyössä on ruohonjuuritason osallisuustoiminta. Se tapahtuu usein pienryhmissä ja toiminta on nuorille itselleen tärkeää, motivoivaa ja mielekästä. Tätä toimintamuotoa pitäisi ehdottomasti kehittää ja lisätä osana isoja osallisuushankkeita- ja toimintamuotoja. Kritisoin luvussa 3.2 Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen Ruuti-vaikuttamisjärjestelmää, jossa osallisuus ja vaikuttaminen nähdään eri hallintokuntien ja toimijoiden välisenä isona kokonaisuutena yläkoulutasolla koko Helsingissä. Isossa kokonaisuudessa on jatkuvasti kehitettävää ja suurimmat ongelmat löytyvät yhteistyöstä, tiedonkulusta, resursseista ja asenteista. Osallisuustyötä on tehtävä myös pienemmissä ympyröissä, joka tapahtuu nuorisotalon arjessa. Toki Ruuti-järjestelmä on osana nuorisotalotoimintoja aloitteiden ja mahdollisten toimintaryhmien muodossa, mutta osallistaminen ja osallisuus ei voi olla aina Ruutiin sidoksissa. Pienimuotoisista osallisuusprojekteista nuori saa positiivisen kuvan vaikuttamisesta ja nuorista kasvaa aktiivisia kansalaisia. Pienryhmätoiminnan tärkein asia osallisuustoiminnan lisäksi on työelämätaitojen kartuttaminen, erityisesti työtodistuksen saaminen. Kesäleiristä ja sen suunnitteluprosessista saatava työtodistus on usealle ryhmän nuorelle ensimmäinen. Työtodistus on ensi askel tulevaan työuraan ja se takaa helpomman pääsyn seuraavaan työpaikkaan. Koen, että pysyvällä toimintamuodolla tulen kirjoittamaan useita työtodistuksia, jotka auttavat tulevaisuuden työntekijöitä eteenpäin. Se on investointi, joka tukee tulevaisuuden yhteiskuntaa.

6.2 Vakiintuneen toimintamuodon näkyvyys ja jatkuvuus

Olin yllättynyt ryhmän saamaan huomioon alueella jossa työskentelen. Monen nuoren vanhemmat ottivat yhteyttä kysyäkseen lapsensa ottamista ryhmään tulevaisuudessa. Myös nuorisotalon nuoret ovat kiinnostuneita tulemaan ryh-

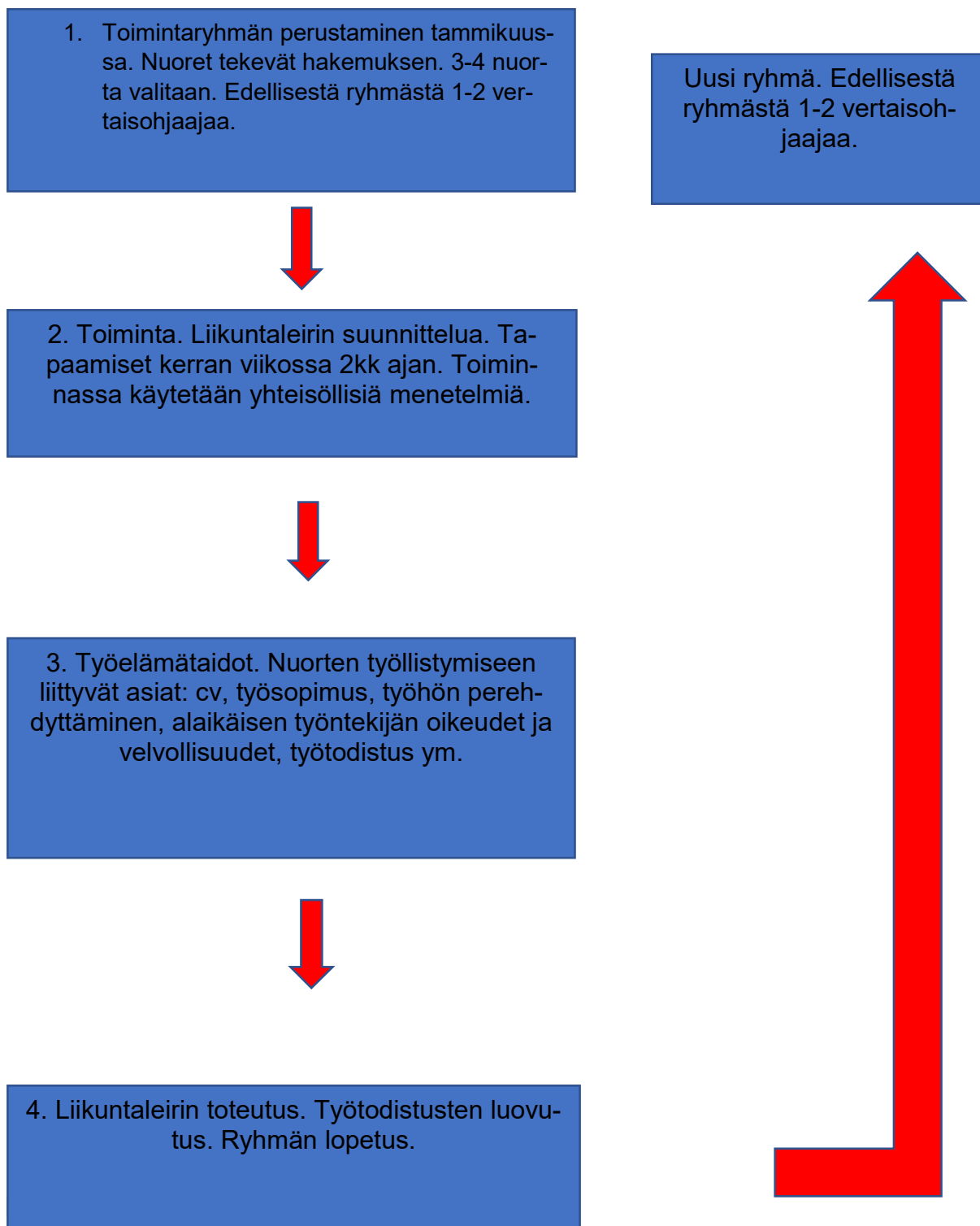
mään. Olen sanonut usealle harkitsevani asiaa, mutta ryhmän koon vuoksi kaikille ei luonnollisesti ole tilaa. Ryhmän nuoret ehdottivat hakemuksen tekoa tuleviin ryhmän kokoamisiin. Se on mielestäni loistava idea. Ryhmään haluavat nuoret joutuvat tekemään vapaan hakemuksen, jossa kertovat hieman itsestään ja kiinnostuksestaan ryhmässä toimimiseen. Hakemuskäsittely on jo osa työelämätaitojen kartuttamista, mikä on tärkeässä osassa ryhmätoiminnassa. Mielestäni nuorisotalon sisäinen sekä alueellinen tiedotus ryhmästä riittää, koska ryhmäkoko on pieni.

Olen ollut yhteydessä Nuorisoasiainkeskuksen työllistämisasiasta vastaavan henkilön kanssa projektistani ja palaute toiminnastani on ollut positiivista. Olemme keskustelleet 15 -vuotiaiden roolista nuorisoasiainkeskuksen ja Helsingin kaupungin palkkausasioissa. Mielestäni myös 15 –vuotiailla tulisi olla oikeus saada keskitettyä kesätyörahaa kaupungilta, eikä vain 16-17 –vuotiailla nuorilla. 15 –vuotiaiden palkkaus tapahtuu nuorisotyöyksiköiden oman budjetin kautta, joten on täysin toiminnanjohtajasta kiinni, miten nuoria yksikköön palkataan. Munkkiniemen yksikössä myös nuorempiin työntekijöihin panostetaan ja se tuo turvaa myös vakiintuneelle pienryhmätoiminnalle toistaiseksi. Mielestäni 15- vuotiaisiin kannattaa panostaa, koska ensimmäinen työtodistus tuossa iässä helpottaa työnsaantia vuotta tai vuosia myöhemmin. Toivon, että kaupungin linjaus tulisi koskemaan myös hieman nuorempia työnhakijoita tulevaisuudessa.

Tämä opinnäytetyö tuotti valmiin toimintamallin seuraaville vuosille, jota toteutetaan Pikku Huopalahden nuorisotalolla Munkkiniemen nuorisotyöyksikössä. Valmista toimintamallia voi hyödyntää kuka tahansa nuorison parissa toimija. Tärkeimmät asiat toimintamallissa keskittyvät nuorten työllistämiseen ja osallisuuteen. Huomioon otettavia seikkoja ovat pienryhmässä tapahtuva toiminta (toiminnan kesto, ryhmän koko), osallisuuden merkitys (nuoret suunnittelevat ja vaikuttavat toiminnan sisältöön), vertaisohjaus (nuorilta nuorille, edellisestä ryhmästä vertaisohjaaja uuteen ryhmään) sekä työelämätaitojen kartuttaminen (pääpainotus 15 -vuotiaissa, työtodistuksen merkitys). Tärkeää on myös muistaa, että pitkäkestoinen toiminta tähtää nuorten työllistymiseen loma-aikoina,

erityisesti kesällä. Opiskelun aikana suoritettu työ kuormittaa nuorta, eikä monitahoista hyötynäkökulmaa voi enää pitää optimaalisena (Houshmand ym., 213).

Nuorten kokemusten, aineiston ja omien tulkintojen perusteella ryhmätoiminnan vuosittainen kiertokulku tapahtuu valmiin mallin mukaisesti tulevaisuudessa seuraavasti:

Kuvio 2. Valmis toimintamalli

Lähteet:

Aarnikoivu, Henrietta 2010. Työelämätaidot - Menesty ja voi hyvin. Helsinki: Talentum Media Oy

Gretschel, Anu 2007. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski 2007. Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Hakapaino Oy.

Gretschel, Anu 2014. Nuori – ei asiakkaaksi vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) 2014. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy.

Horelli, Liisa & Haikkola, Lotta & Sotkasiira Tiina 2014. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) 2014. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY

Jaakkola, Timo 2013. Esipuhe. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen & Arja Sääkslahti (toim.) 2013. Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Junttila-Vitikka, Pirjo & Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi 2012. Kunnallisen nuorisotyön osallisuusympäristöt. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino

Kalliola, Tiina & Kurki, Arja & Salmi, Marjaana & Tamminen-Westerbacka, Tutta 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Oy Nord Print Ab

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Kataja, Jukka & Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Juva: Bookwell Oy

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. 2. Painos. Turenki: Jaarli Oy

Laakso, Lauri 2007. Johdatus liikuntapedagogiikkaan ja liikuntakasvatukseen. Teoksessa Pilvikki Heikinaro-Johansson & Terhi Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan 2007. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Merton, R. K., Fiske, M. & Kendall, P.L. 1956. The focused interview. A manual of problems and procedures. Glencoe, IL: Free press.

Niemistö, Raimo. 2000. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 4. painos. Tampere: Tammer-paino.

Ojasalo, K. & Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Pajula, Elli 2016. Tositarinoita osallisuudesta. Teoksessa Arja Jämsen & Anne Pyykkönen (toim.) 2016. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys. Saarijärvi: Offset

Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Tammer-paino.

Vuori, Ilkka 1990. Liikunta ja terveys. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu – tieteellinen katsaus 1994. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja. Jyväskylä: LIKES

Internet-lähteet:

Granö, Sari 2015. RuutiBudjetti. Kehittyvä toimintakokonaisuus helsinkiläisten nuorten lähidemokratiaa vahvistamassa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.5.2017

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98221/Grano_Sari.pdf?sequence=1

Heiskanen, Tuula & Hiisijärvi, Seija 2013. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. ELÄ! -sivusto. Paniikkihäiriöyhdistys RY. Viitattu 25.4.2017

<http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>

Helsingin Nuorisoasiainkeskus 2015. Toimintaperiaatteet ja strategia. Viitattu 25.4.2017

<http://www.hel.fi/www/nk/fi/Tietoa+meista/Strategia/>

Houshmand, Marjan & Seidel, Mark-David L & Ma, Dennis G 2014. Beneficial “child labor”: The impact of adolescent work on future professional outcomes. Adolescent Experiences and Adult Work Outcomes: Connections and Causes. Research in the Sociology of Work, Volume 25, 191-220. Viitattu 26.4.2017

http://www.sauder.ubc.ca/Faculty/Divisions/Organizational_Behaviour_and_Human_Resources_Division/~media/Files/Faculty%20Research/OBHR%20Division/Seidel/Beneficial_Child_Labor.ashx

Järvinen, Kati & Niemi, Joonas 2012. Vantaan vertaisohjaajat - nuorilta nuorille yhdessä nuorten kanssa. Vantaan nuorisopalvelut. Viitattu 25.4.2017.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaastructure/104477_Vantaan_vertaisohjaajatoiminnan_kasikirja.pdf

Kiilakoski, Tomi 2016. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 107. E-kirja. Viitattu 7.5.2017

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf

Kokko, Sami & Mehtälä, Anette & Kwok, Ng & Villberg, Jari & Hämylä, Riikka 2016. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, istuminen ja ruutuaika sekä liikkumisen seurantalaitteet ja -sovellukset. Teoksessa Sami Kokko & Anette Mehtälä (toim.) 2016. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4. Viitattu 4.5.2017

http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/438/LIITU_2016.pdf

Kwok, Ng & Rintala, Pauli & Saari, Aija 2016. Toimintakyvyn ja -rajoitteiden yhteydet liikunta-aktiivisuuteen ja paikallaanoloon. Teoksessa Sami Kokko & Anette Mehtälä (toim.) 2016. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion liikunta-neuvoston julkaisuja 2016:4. Viitattu 4.5.2017

http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/438/LIITU_2016.pdf

Lindström, Niina & Autio, Kirsi 2003. Nuorten vertaisohjaajakoulutus. Kokemuksia ja käytäntöjä nuorten vertaisohjauksesta ehkäisevän päihdetyön menetelmänä. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 24.4.2017

www.mll.fi/@Bin/39228/Nuorten_vertaisohjaajakoulutus.pdf

PK-yritysbarometri 2012. Suomen Yrittäjät Ry, Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 26.4.2017

https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/migrated_documents/pk-yritysbarometri20kevc3a4t202012.pdf

Raha-automaattiyhdistys 2017. Paikka auki! Nuoret työelämään. Viitattu 26.4.2017

<https://www.nuortanelama.fi/kampanjat/paikka-auki-1496>

Ruuti 2016. Helsingin Nuorisosiainkeskus. Viitattu 26.4.2017

<http://ruuti.munstadi.fi/ruutibudjetti/tyopajat/>

LIITTEET:

LIITE 1:

Haastattelukysymykset teemoittain

Pienryhmätoiminta:

1. Kuinka ryhmänne mielestänne toimi? Arvosana ryhmän toiminnalle?
2. Oliko ryhmässänne mielestänne oikeat henkilöt? Mikä olisi paras ryhmän koko? Miten ryhmä mielestänne koottiin?
3. Onko ryhmän elinkaaren pituus mielestänne sopiva? Mikä olisi paras työskentelyperiodi ryhmälle?
4. Miltä tuntui olla suljetussa ryhmässä? Miten muut nuoret suhtautuivat ja miten kerroitte heille ryhmästänne?
5. Olivatko ryhmän tapaamiset säännöllisiä? Mikä olisi paras väli ryhmän tapaamiskerroille? Oliko joka kerta ”järkevää” toimintaa/asiaa?
6. Teimme myös ”palkintoreissuja”. Mitä olisi voinut olla lisää tai mitä jättää pois. Kuinka tärkeänä pidät palkintoreissuja ryhmän toiminnan kannalta?
7. Mitkä asiat nousivat tärkeimmiksi ryhmässänne koko toimintaa ajatellen? Mitkä asiat saivat osallistumaan ryhmään?

Osallisuus:

1. Saiko ryhmänne riittävästi vaikutusvaltaa suunnitteluvaiheessa? Entä ohjaustilanteiden harjoittelussa?
2. Saivatko kaikki toteuttaa ideoitaan, toiveitaan ja ajatuksiaan ryhmässä tasapuolisesti?
3. Miltä työskentelymetodit tuntuivat? Hyvät ja huonot puolet työskentelyssä?
4. Mitä vaikuttaminen ja suunnittelussa käyttämänne päätösvalta merkitsi teille?

Liite 1 jatkuu

5. Puuttuiko ohjaaja työskentelyynne? Miksi? Oliko päätöksiin puuttuminen aiheellista?
6. Voisiko samanlaista työskentelytapaa käyttää muissakin nuorisotalon toiminnoissa?

Vertaisohjaus

1. Miltä tuntui ohjata muita ryhmäläisiä? Miksi?
2. Oliko muiden ohjaaminen mielekästä? Mitä asioita täytyi ottaa huomioon?
3. Oliko ohjaustilanteet hyödyllisiä itse leiriä varten? Onko ohjaustilanteita hyvä suunnitella ennakkoon?
4. Opitko muilta ryhmäläisiltä mitään ohjaustilanteissa?
5. Voisiko vertaisohjaajuutta harjoittaa nuorisotalon muissakin toiminnoissa?
6. Haluaisitko toimia tulevaisuudessa samanlaisessa projektissa vertaisohjaajana muille ensikertalaisille?

Työelämätaidot

1. Saitteko mielestänne tarpeeksi tietoa työllistymisprosessista ryhmässä?
2. Mitkä asiat tuottivat eniten kysymyksiä työasioissa?
3. Oliko Ohjaamossa vierailu mielestänne hyödyllinen?
4. Miten arvioisitte projektissa työskentelyn vaikuttavan tulevaisuuteen?
5. Saitko nuorisotyöstä (leirin suunnittelu ja ohjaustilanteet) hahmotelmaa työnkuvasta?
6. Miten vertaisit projektissa toimimista esimerkiksi koulun tet-harjoitteluun?

LIITE 2

Ruuti-työpajamalli ja muokattu versio leirin suunnitteluun.

	Kriteeri 1	Kriteeri 2	Kriteeri 3
	Mahdollisuus, raha, työvoima, toteuttamisen realistisuus	Vaikuttavuus; hyödyttääkö laajaa joukkoa?	Uutta ja innovatiivista? Onko ideaa vielä toteutettu?
Idea 1			
Idea 2			
Idea 3 jne.			

Ruuti-työpajamalli

	Kriteeri 1	Kriteeri 2	Kriteeri 3
	Mahdollisuus, raha, työvoima, toteuttamisen realistisuus, turvallisuus, voiko toimintaa jakaa toisen toiminnon kanssa?	Vaikuttavuus; hyödyttääkö laajaa joukkoa? Ikäryhmät, sukupuolijakauma?	Uutta ja innovatiivista? Onko ideaa vielä toteutettu?
Idea 1			
Idea 2			
Idea 3 jne.			

Ruuti-työpajamallista muokattu versio leirin suunnitteluun